

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

75. заседание

Среда, 22 мартъ 1939 г.

(Открито въ 16 ч 20 м.)

Председателствувалъ, подпредседателъ Димитъръ Пешевъ. Секретари: Дончо Узуновъ и д-ръ Найденовъ Найденовъ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Съобщения:

Отпуски	1981
Питания	1981

По дневния редъ:

Предложение за свикване парламентарнитъ комисии на заседание между първата и втора редовни сесии на XXIV-то обикновено Народно събрание. (Приемане) 1981

Законопроекти:

- 1) за измѣнение на чл. 6 отъ наредбата-законъ за Главната дирекция на строежитъ. (Второ четене) 1982
- 2) за отстъпване даромъ на Ботевградското офицерско гарнизонно събрание държавното праздно мѣсто отъ 1635-80 кв. м. находящо се въ гр. Ботевградъ, кв. 65. (Първо четене) 1982

3. За отстъпване даромъ на Сопотското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно мѣсто отъ 354 кв. м., съставляващо парцель VI—531 на кв. 2, по плана на гр. Сопотъ. (Първо четене) 1983	Стр.
4. За измѣнение и допълнение на закона за държавнитъ привилегии, акцизитъ и патентитъ. (Първо четене)	1983
Говорили: Е. Топузановъ	1985
И. Тодоровъ	1986
Н. Търкалановъ	1988
И. Пастуховъ	1990
Г. Говедаровъ	1993
В. Рашевъ	1994
М-ръ Д. Божилковъ	1994
Дневенъ редъ за следващото заседание	1996

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Пристъпватъ нуждиятъ брой народни представители. Обявявамъ заседанието за открито.

(Отсъствуватъ народнитъ представители: Александъръ Симовъ, Ангелъ Риболовъ, Атанасъ Каишевъ, Борисъ Мончевъ, Велизаръ Багаровъ, Димитъръ Василевъ, Динко Теневъ, Иванъ Златаровъ, Иванъ Поповъ, Иванъ Халаджевъ, Илия Вълчановъ, д-ръ Кънчо Милановъ, Найденовъ Райновъ, Никола Контевъ, Петко Стайновъ и Стефанъ Станевъ)

Бюрото има да направи следнитъ съобщения.
Разрешени сж отпуски на следнитъ народни представители:

- на г-нъ Наню Пеневъ — 1 день, за 21 т. м.;
- на г-нъ Никола Стамболиевъ — 1 день, за 21 т. м.;
- на г-нъ Петко Стайновъ — 2 дена, за 21 и 22 т. м.; и
- на г-нъ Никола Контевъ — 3 дни.

Постъпили сж питания:

Отъ търновския народенъ представител г-нъ Владимиръ Рашевъ до г-нъ министра на финанситъ по акцизния режимъ на пресуканата памучна прежда.

Отъ търновския народенъ представител г-нъ Атанасъ Московъ до г-нъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве по въпроса за малтретирането и арестуването на студенти отъ Държавния университетъ.

Отъ сжщия народенъ представител до г-нъ министра на народната просвѣта по въпроса за санкциитъ, взети спрямо студенти, напустили университетскитъ си занятия на 16 и 17 т. м.

Тия питания ще бѣдатъ изпратени на г-да министритъ, за да отговорятъ.

Пристъпваме къмъ дневния редъ.

Петко Стояновъ: Г-нъ председателю! Азъ подадохъ преди 7—8 дни едно питане до г-нъ министра на вътрешнитъ работи относно препятстването, което се прави отъ кметовѣтъ на желаещитъ граждани да си регистриратъ кандидатуритъ за общински съветници. Искамъ да ми се отго-

вори на това питане, защото следъ две-три седмици нѣма да има никакъвъ смисълъ.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Вземамъ си бележка, г-нъ Стояновъ, и ще помоля г-нъ министра да Ви отговори своевременно.

Костадинъ Крачановъ: И азъ съмъ подавъ три питания до г-нъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти по цената на розовия цвѣтъ. Последното ми питане е отъ м. ноемврий, ко до день днешенъ не ми е отговорено.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Заявявамъ, че ще напомня на г-да министритъ да отговорятъ на отпразненитъ имъ питания.

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ:

ОДОБРЕНИЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА СВИКВАНЕ ПАРЛАМЕНТАРНИТЪ КОМИСИИ НА ЗАСЕДАНИЕ МЕЖДУ ПЪРВАТА И ВТОРАТА РЕДОВНИ СЕСИИ НА XXIV-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ.

Моля г-нъ секретаря да прочете предложението.

Секретаръ Стефанъ Стателовъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ предложението за свикване парламентарнитъ комисии на заседание между първата и втората редовни сесии на XXIV-то обикновено Народно събрание

Г-да народни представители!

За да се подготви и рационализира работата на Народното събрание презъ идущата редовна сесия, налага се парламентарнитъ комисии по разнитъ министерства, както и прощетарната комисия, да работятъ презъ опредѣлено време помежду сесии.

По тия съображения, молимъ ви да обсъдите и гласувате представеното ви предложение.

Гр. София, мартъ 1939 г.

Вносител: С. Георгиев, Н. Райнов, М. Г. Михайлов, А. Ив. Кроснарски, д-ръ Н. Найденов, П. Йовчев, С. Попов, П. Банков, К. Минков, Т. Найденов, Ст. Омарчевски, Ив. В. Петров, Г. Кръстев, П. Грънчаров, Е. Екимов, Цв. Петков, д-ръ П. Яламов, Д. В. Марчев, Йосифъ Разсуканов, А. Риболов, Н. Василев, А. Голев, Е. Топузанов, Г. Петров, Сл. Василев, Сп. М. Поповски, Г. Шишков, Ив. Воденичарски, Р. Пляков, Ж. П. Струнджев, Н. Търкаланов, П. Костов, В. Мандаров, М. Янчулев, Ст. Стателов, Б. Василев, Георги П. Стефанов, Г. Петров, Д. Маджаров, Д. Кушев, Ив. Бояджиев, Г. В. Лазаров, Ст. Славов, П. Забунов, М. Матов, Д. Цуклев, М. Донсузов, Д. Търкаланов, М. М. Стоичков, Хр. Каркѝмов, К. Крачанов, Й. Тодоров, Вл. Рашев, Т. Кожухаров, Ал. Ц. Цанков, д-ръ Н. Сакаров, Д. Петков, Гр. Василев, П. Стоянов, В. Т. Чобанов, Д. Янков, Т. Шиваров, П. Стоянов, Г. Канарев, П. Маркоз, Д. Савов, Г. Чалбуров, Н. Атанасов, А. Мумджиев.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

за свикване парламентарните комисии на заседание между първата и втората редовни сесии на XXIV-то обикновено Народно събрание.

Чл. 1. Възлага се на председателството на Народното събрание, презъ времето между първата и втората редовни сесии на XXIV-то Народно събрание, да свика на заседание парламентарните комисии при съответните министерства и прошектарната комисии, като увеличи състава имъ.

Чл. 2. Упоменатитъ въ чл. 1 парламентарни комисии ще иматъ за задача да проучатъ действащите закони къмъ всѣко министерство и да направятъ доклади за евентуалните промѣни, които биха препорѣчили, а прошектарната комисии — да разгледа постѣпалитъ молби до Народното събрание. Въ изпълнение на задачите си, парламентарните комисии могатъ да извършатъ проучвания въ респективните министерства и други автономни държавни учреждения.

Чл. 3. Правата и задълженията на народните представители, членове на парламентарните комисии, сѣ същитъ, както сѣ указани въ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание презъ време на сеситъ, и специално чл. 32 отъ същия правилникъ.

Чл. 4. Помощнитъ служби на Народното събрание презъ време на заседанията на парламентарните комисии се считатъ въ сесията.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване предложението. Който отъ г-да народните представители приема предложението за свикване парламентарните комисии на заседание между първата и втората редовни сесии на XXIV-то обикновено Народно събрание, моля, да вдигне рѣка. Единодушно Събранието приема.

Минаваме къмъ точка втора отъ дневния редъ:

ВТОРО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ НА ЧЛ. 6 ОТЪ НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА ГЛАВНАТА ДИРЕКЦИЯ НА СТРОЕЖИТЪ.

Моля г-нѣ докладчика да докладва законопроекта.

Зам.-докладчикъ Стефанъ Стателовъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение на чл. 6 отъ наредбата-законъ за Главната дирекция на строежитъ.

Параграфъ единственъ. Отмѣнява се последната алинея на чл. 6 и се прибавятъ следните нови алинеи: Бюджетътъ на Главната дирекция се внася въ Народното събрание по реда, по който се внася бюджетътъ на държавата и се одобрява съ отдѣленъ законъ.

Презъ упражнението на бюджета, съ постановление на Министерския съветъ може отъ предвиденитъ кредити за въществени разходи да се прехвърлятъ суми въ параграфитъ за строежи и за набавяне машиненъ и другъ инвентаръ.

Вноситѣ по чл. 38, буква „и“ отъ закона за пенсиятъ за изслужено време се предвиждатъ по бюджета на държавата.

Обнародванията, които прави Главната дирекция на строежитъ въ „Държавенъ вестникъ“, не се заплащатъ.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Нѣма записанъ нѣкой ораторъ. Ще поставя на гласуване законопроекта. Който отъ г-да народните представители приема на второ четене заглавието и параграфъ единственъ на законопроекта

за измѣнение на чл. 6 отъ наредбата-законъ за Главната дирекция на строежитъ, тѣй както се докладва отъ г-нѣ докладчика, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ за измѣнение на чл. 6 отъ наредбата-законъ за Главната дирекция на строежитъ е приетъ единогласно.

Минаваме къмъ точка трета отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОТСТЪПВАНЕ ДАРОМЪ НА БОТЕВГРАДСКОТО ГАРНИЗОННО ОФИЦЕРСКО СЪБРАНИЕ ДЪРЖАВНОТО ПРАЗДНО МѢСТО ОТЪ 1635.80 КВ. М., НАХОДЯЩО СЕ ВЪ ГР. БОТЕВГРАДЪ, КВАРТАЛЪ 65.

Моля г-нѣ секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Стефанъ Стателовъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за отстъпване даромъ на Ботевградското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно мѣсто отъ 1635.80 кв. м., нахоящо се въ гр. Ботевградъ, кв. 65.

Г-да народни представители!

Офицеритъ на действителна служба при всѣки гарнизонъ образуватъ задължително културно-просѣтни сдружения — офицерски събрания, носещи името на гарнизона, въ който квартирува известна частъ.

Целитъ на тѣзи събрания сѣ:

а) да съдействуватъ за развиване духовно единение и неразрывно другарство, както между офицеритъ, така и между тѣхъ и гражданството;

б) да създаватъ най-добри условия за самообразование и разширяване военнитъ познания на същитъ и

в) да съдействуватъ за по-евтино и удобно прехраняване на офицеритъ.

За да може да се постигнатъ горните цели, необходимо е събранията да иматъ свои собствени сгради. Тѣзи сгради, наречени „Военни клубове“, сѣ общодостѣпни за запасното войнство и се третиратъ като обществени заведения.

Ботевградскиятъ гарнизонъ поради липса на достатъчно материални срѣдства и собствено мѣсто, не притежава своя сграда за офицерско събрание.

Държавата е собственица на праздното мѣсто отъ 1635.80 кв. метра, нахоящо се въ гр. Ботевградъ, кварталъ 65, включващо се между улицитъ: „Врачанска“, „Литакowska“, пл. „Зелински“ и „Димитъръ Общи“. Същото мѣсто Ботевградскиятъ общински съветъ съ протоколъ № 13 отъ 6 мартъ 1906 г. е отпустилъ даромъ на 16-и пех. Ловчански полкъ за построяване на офицерско събрание, обаче, въмѣсто последното, погрѣшно е снабдено съ нотариаленъ актъ № 47 отъ 19 юний 1937 год. Военното министерство, респективно I-ва пех. допълняюща частъ.

Министерството на войната моли да се отстъпи безвъзмездно поменатото държавно мѣсто на Ботевградското офицерско събрание, за да построи върху него собствена сграда — „Воененъ клубъ“.

Предвидъ на това намирамъ за умѣстно да се удовлетвори молбата на Министерството на войната, като се отпусти даромъ на Ботевградското офицерско събрание държавното праздно мѣсто отъ 1635.80 кв. метра, нахоящо се въ гр. Ботевградъ, кварталъ 65.

Моля ви, г-да народни представители, да гласувате предложениа законопроекта.

Гр. София, 16 мартъ 1939 г.

Министъръ на земедѣлието и държавнитъ имоти:

Ив. Багряновъ

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за отстъпване даромъ на Ботевградското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно мѣсто отъ 1635.80 кв. метра, нахоящо се въ гр. Ботевградъ, кварталъ 65.

Членъ единственъ. Отстъпва се даромъ на Ботевградското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно мѣсто отъ 1635.80 квадратни метра, нахоящо се въ гр. Ботевградъ, кв. 65, съгласно приложената скица.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Нѣма записанъ ораторъ. Ще поставя на гласуване законопроекта. Който отъ г-да народните представители приема на първо четене законопроекта за отстъпване даромъ на Ботевградското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно мѣсто

отъ 1635.80 кв. м., находящо се въ гр. Ботевградъ, кварталъ 65, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събраието приема

Минаваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОТСТЪПВАНЕ ДАРОМЪ НА СОПОТСКОТО ГАРНИЗОННО ОФИЦЕРСКО СЪБРАНИЕ ДЪРЖАВНОТО ПРАЗДНО МЪСТО ОТЪ 354 КВ. М., СЪСТАВЛЯВАЩО ПАРЦЕЛЪ VI—531 ОТЪ КВАРТАЛЪ 2 ПО ПЛАНА НА ГР. СОПОТЪ.

Моля г-нъ секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь Стефанъ Стателовъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за отстъпване даромъ на Сопотското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно място отъ 354 кв. м. съставляващо парцелъ VI—531 на кварталъ 2 по плана на гр. Сопотъ.

Г-да народни представители!

Офицеритъ на действителна служба въ всѣки гарнизонъ образуватъ задължително културно-просвѣтни сдружения — офицерски събрания, носещи името на гарнизона, въ който квартирува известна частъ.

Целитъ на тѣзи събрания сѣ:

а) да съдействуватъ за развиване духовно единение и неразривно другарство, както между офицеритъ, така и между тѣхъ и гражданството;

б) да създаватъ най-добри условия за самообразование и разширяване военнитъ познания на сѣщитъ и

в) да съдействуватъ за по-сѣтино и удобно прехранване на офицеритъ.

За да може да се постигнатъ горнитъ цели, необходимо е събранията да иматъ свои собствени сгради. Тѣзи сгради, наречени „Военни клубове“, сѣ общодостѣпни за запасното войнство и се третиратъ като обществени заведения.

Сопотскиятъ гарнизонъ, който отъ 2—3 години квартирува въ гр. Сопотъ (клонъ отъ държавната военна фабрика), не разполага съ достатъчно материални сръдства и собствено място, поради което нѣма своя сграда за офицерско събрание.

Държавата е собственица на праздното място отъ 354 кв. м., съставляващо парцелъ VI—531 отъ кв. 2 по плана на гр. Сопотъ. Сѣщото място не се използва отъ никое държавно учреждение.

Министерството на войната моли да се отстъпи безвъзмездно поменатото държавно място на Сопотското гарнизонно офицерско събрание, за да построи върху него собствена сграда — „Воененъ клубъ“.

Предвидъ на това намирамъ за умѣстно да се удовлетвори молбата на Министерството на войната, като се отстъпи даромъ на Сопотското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно място отъ 354 кв. м., съставляващо парцелъ VI—531 на кв. 2 по плана на гр. Сопотъ.

Моля ви, г-да народни представители, да гласуватъ предложението законопроекта.

Гр. София, 16 мартъ 1939 г.

Министъръ на земедѣлието и държавнитъ Амоти:

Ив. Багряновъ

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за отстъпване даромъ на Сопотското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно място отъ 354 кв. м., съставляващо парцелъ VI—531 отъ кварталъ 2 по плана на гр. Сопотъ.

Членъ единственъ. Отстъпва се даромъ на Сопотското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно място отъ 354 кв. м., съставляващо парцелъ VI—531 на кварталъ 2 по плана на гр. Сопотъ, съгласно приложената скица“.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване законопроекта. Който отъ г-да народнитъ представители приема на първо четене законопроекта за отстъпване даромъ на Сопотското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно място отъ 354 кв. м., съставляващо парцелъ VI—531 отъ кварталъ 2 по плана на гр. Сопотъ, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събраието приема.

Минаваме къмъ точка пета отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ДЪРЖАВНИТЪ ПРИВИЛЕГИИ, АКЦИЗИТЪ И ПАТЕНТИТЪ.

Г-да народни представители! Предвидъ на това, че мотивитъ и законопроекта сѣ обширни, моля да се съгласите да се прочете само законопроекта.

Който приема това предложение, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събраието приема.

Моля г-нъ секретаря да прочете само законопроекта.

(Ето мотивитъ къмъ законопроекта:

МОТИВИ

къмъ законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за държавнитъ привилегии, акцизитъ и патентитъ.

Г-да народни представители!

Съгласно чл. 272 отъ закона за д. п. а. и патентитъ, върху продажната цена на входнитъ билети за кинематографитъ се събира акцизъ, както следва:

за кинематографическитъ представления въ гр. София — 17%;
въ Пловдивъ, Варна, Ст.-Загора, Шуменъ, Русе, Плевенъ и Враца — 14%;

въ останалитъ градове и селата — 5%.

Съгласно чл. 277 отъ сѣщия законъ, освобождава се отъ акцизъ продажната цена на входнитъ билети за кинематографитъ представления, дадени:

а) отъ училищнитъ и читалищнитъ кинематографи. Читалищата трѣбва да сѣ съ утвърдени отъ надлежитъ министерства уставы, да сѣ членове на Читалищния съюзъ и да притежаватъ собствени помѣщения, въ които да прожектиратъ самъ специални филми за читалищнитъ кинематографи, предварително одобрени отъ Министерството на народното просвѣщение;

б) отъ кинематографитъ, които се уреждатъ и издържатъ отъ Министерството на войната само за възпитанието и обучението въ казармитъ, военнитъ училища и военнитъ курсове.

Вследствие на казаната привилегия по чл. 277, п. „а“ отъ закона за държавнитъ привилегии, акцизитъ и патентитъ, въ страната бѣха открити и продължаватъ да се откриватъ читалищни кинематографи. Успоредно съ това, естествено, намалѣха и приходитъ отъ акцизъ върху продажната цена на входнитъ билети за кинематографитъ.

Тия приходи намалѣха и съ откриването на училищнитъ кинематографи, представленията на които не се посещаватъ само отъ учаци се, а и отъ възрастни, тъй като въ ученическитъ кинематографи, съ сѣвсемъ малки изключения, се прожектиратъ филми, каквито се прожектиратъ въ обикновенитъ частни кинематографи.

Сѣщото е въ читалищнитъ кинематографи. Докато по закона (чл. 277) се иска въ читалищнитъ кинематографи да се прожектиратъ „специални филми“, въ действителностъ се прожектиратъ почти всички филми, които се прожектиратъ въ частнитъ кинематографи.

Като се има предвидъ, че съ акциза върху продажната цена на входнитъ билети за кинематографитъ, като косвенъ данѣкъ, се цели да бѣдатъ обложени зрителитъ на кино-представленията, явна е неудачната разлика, прокарана въ закона, щото билетитъ на зрителитъ на филмъ, прожектиранъ въ частенъ кинематографъ, да бѣдатъ обложени съ акцизъ 17%, 14% и 5%, а билетитъ на зрителитъ на сѣщия филмъ, прожектиранъ въ читалищенъ или училищенъ кинематографъ, да бѣдатъ напълно освободени отъ сѣщия акцизъ.

Освенъ гореизложеното, като се иматъ предвидъ комбинацитъ, които правѣха и правятъ притежателитъ на филми и киноапарати, влизайки въ негласни договори съ управленията на читалищата, за да избѣгнатъ плащането на акциза върху продажната цена на входнитъ билети, намѣрихъ за целесѣобразно и наложително, чрезъ приложения къмъ настоящето законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за държавнитъ привилегии, акцизитъ и патентитъ, и предвидѣхъ облагането съ акцизъ и продажната цена на входнитъ билети за всички кинематографи, безразлично дали тѣ сѣ читалищни, училищни и пр.

Изключение е допустнато за кинематографитъ, издържани отъ Министерството на войната, само за възпитание и обучение въ казармитъ, военнитъ училища и военнитъ курсове, както и за училищнитъ кинематографи, когато се прожектиратъ филми само за ученици.

По този начинъ всички зрители на кинематографни представления ще подлежатъ на облагане съ косвенъ данѣкъ — акцизъ.

При това, целейки да се подпомогнат читалищата, предвидено е въ законопроекта, щото известен процентът от общият постъпления от акциз върху кинематографитъ и др. да се дава въ разпореждане на Министерството на народното просвещение, което от получената сума ще дава субсидии на нуждаещитъ се народни читалища за закупуване на книги, за обзавеждане на читални, за довършване на читалищни сгради и пр., а не даване облаги, както досега, само на читалищата, които, материално добре, сж могли да построят сгради и да инсталират кинотеатри въ тях.

Съ наредбата-законъ за учредяване на фондъ „Български театър, литература и изкуство“ отъ 5 юний 1935 г., между другитъ такси, предвиди се и такса по 1 л. за всъки продаденъ входенъ билетъ, ако е съ продажна цена 5 л. и нагоре до 19 л. включително и по 2 л., ако е отъ 20 л. и нагоре, за кинематографнитъ, оперетнитъ, представления и пиеситъ-ревюта, както и за концертитъ, за музикално-танцуванитъ вечеринки и балове; и такса по 5 л. за билетитъ до 20 л. за концертитъ на чуждестраннитъ артисти и по 10 л. за билетитъ съ цена по-голяма отъ 20 л. Въ отдѣлна забележка сж указани случаитъ, при които продажната цена на входнитъ билети е освободена отъ тая такса.

Отъ гореизложеното е ясно, че таксата фондъ „Б. Т. Л. И.“ върху театралнитъ входни билети не е предвидена процентно върху продажната цена на сжщитъ.

Като имамъ предвидъ това, и че приходитъ отъ таксата фондъ „Б. Т. Л. И.“ върху входнитъ театрални билети постъпватъ въ държавното съкровище по слѣтия фондъ „Б. Т. Л. И.“, че събирането и контролирането на въпросната такса става отъ акцизнитъ (данъчни) органи едновременно съ събирането на акциза върху входнитъ билети, че управлението на театритъ, кинематографитъ и др. сж затруднени отъ отдѣлното изчисляване, внасяне и впоследствие, отдѣлно отъ акциза, събиране на сжщата такса отъ зрителитъ, намѣрихъ за целесъобразно и наложително и въ въпросния законопроектъ предвидѣхъ, щото таксата за фонда „Б. Т. Л. И.“ върху входнитъ билети да се слѣе съ акциза върху продажната цена на входнитъ билети и, както него, да се събира процентно върху сжщата цена, като определенъ процентъ отъ постъпленията се отдѣля за целитъ на въпросния фондъ „Б. Т. Л. И.“.

По този начинъ се постига единство и справедливостъ въ облагането, опростяване на формалноститъ по събирането и контролирането, което ще облекчи както данъчнитъ власти и органи на Б. н. банка, така и частнитъ лица, безъ да се намалятъ постъпленията отъ акциза и отъ въпросната такса.

Въ законопроекта показанитъ размѣри на акциза обгръщатъ размѣра на досега плащанитъ акцизъ и такса „Български театър, литература и изкуство“ съ едно незначително намаление, което нѣма да се отрази върху общитъ постъпления. Напротивъ, ще се увеличатъ сжщитъ постъпления, тъй като предвидено е да се облагатъ съ акцизъ входнитъ билети и на читалищнитъ кинематографи и др.

За да се избѣгне конкуренцията, която се прави съ филмитъ, на които надписитъ — пояснителнитъ текстове къмъ тяхъ на български сж работени въ чужбина, на тия надписи, които се работятъ въ страната, както и да се създаде работа на български, ангажирани съ изработката на надписитъ отъ тоя видъ, предвидено е въ законопроекта, щото филмитъ съ надписи на български, работени въ чужбина, да се облагатъ съ съответна такса, равна на тройното мито и други берии.

За да се отстрани безразборното откриване на кинематографи въ страната, което се отразява пагубно на сжществуващитъ предприятия за експлоатиране на кинематографи, които сж принудени поради това да намаляватъ продажната цена на входнитъ билети, а заедно съ това да се избѣгне намаляване на приходитъ отъ акцизъ и такса фондъ „Б. Т. Л. И.“ върху входнитъ билети за кинопредставленията, предвидено е въ законопроекта, щото комисия при Министерството на финанситъ въ составъ: двама представители на сжщото министерство, по единъ на Министерството на народното просвещение, на Министерството на търговията, промишлеността и труда и на браншовото сдружение на кинопритежателитъ въ България, да се произнася предварително наложително ли е или не откриването на кинотеатъръ въ дадено населено мѣсто. Следъ като тая комисия реши да се открие по принципъ новъ кинематографъ въ населеното мѣсто и министърътъ на финанситъ одобри решението на комисията, Министерството на народното просвещение, съгласно чл. 2 отъ закона за кинематографитъ, ще решава да се открие или не даденъ кинематографъ.

По сжщитъ причини, предвидено е въ законопроекта министърътъ на финанситъ да има право да определя цената на мѣстата въ кинематографитъ, както и процента на различнитъ категории мѣста въ сжщитъ.

Предвидъ гореизложеното, имамъ честь да ви моля, г-да народни представители, да разгледате и гласувате въ текущата сесия настоящия законопроектъ.

Гр. София, мартъ 1939 г.

Министъръ на финанситъ: Д. Божиловъ)

Секретаръ Стефанъ Стателовъ: (Чете)

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за измѣнение и допълнение на закона за държавнитъ привилегии, акцизитъ и патентитъ.

§ 1. Чл. 272 се измѣня и допълва така:

Чл. 272. Върху продажната цена на билетитъ за входъ въ театритъ, кинематографитъ, концертитъ, цирковитъ и пр. се събира акцизъ, както следва:

1) 35% за телепатическитъ сеанси и демонстрации, варьететнитъ и кабаретнитъ забавления и чуждестранни циркове;

2) за кинематографическитъ представления:

а) въ София — 23%;

б) въ Пловдивъ, Бургасъ, Варна, Стара-Загора, Шуменъ, Русе, Плевенъ — 20%;

в) въ останалитъ градове — 12%;

г) въ селата — 5%.

Забележка. Филмитъ, чиито български надписи сж работени въ чужбина, при вноса имъ се облагатъ съ такса равна на тройното мито и другитъ берии.

3) 25% за театралнитъ имитации и трансформации, американски барове, фарсове;

4) 25% за пиеситъ-ревюта;

5) 20% за оперетнитъ представления, танцуванитъ курсове, концертитъ, баловитъ, балетитъ, музикално-танцуванитъ забави, градинскитъ увеселения и разнитъ забави;

6) 15% за драматическитъ и опернитъ представления, за панорамитъ, музентъ, църковитъ предствления и менажеритъ;

7) 40% за концертитъ отъ чуждестранни артисти.

§ 2. Чл. 275 се измѣня и допълва така:

Чл. 275. Освобождава се отъ акцизъ продажната цена на входнитъ билети за представленията, концертитъ и други, изключая кинематографнитъ представления, давани:

а) отъ Народния театъръ и Народната опера;

б) отъ Царския симфониченъ оркестъръ;

в) отъ общинскитъ театри, които се издържатъ отъ общинитъ и приходитъ отъ представленията имъ постъпватъ въ каситъ на последнитъ;

г) отъ учащитъ се отъ всички видове и степени училища и учебни институти;

д) отъ читалищата, отъ сиропиталищата и отъ старопиталищата;

е) отъ благотворителнитъ и отъ културно-просвѣтитъ дружества.

Продажната цена на входнитъ билети за представленията, забавитъ, концертитъ и др., устройвани отъ лицата и организациитъ, изброени въ пунктове „г“, „д“ и „е“, се освобождаватъ отъ акцизъ само когато тѣ се изнасятъ отъ членоветъ на сжщитъ и когато представленията, забавитъ и пр. се даватъ съ благотворителна и общополезна целъ. Организациитъ и дружествата трѣбва да иматъ уставъ, утвърдени отъ съответнитъ министерства.

При представленията, давани отъ учащитъ се, отъ дружествата и организациитъ (пунктове „г“, „д“ и „е“) могатъ да взематъ участие и отдѣлни български артисти или цѣли български театрални трупи;

ж) концертитъ, давани: отъ ученическитъ и военнитъ музики, отъ народнитъ хорове, организирани при Българския пѣвчевски съюзъ, академическитъ продукции, отъ дружественитъ музики, давани за дружественитъ членове;

з) вечеринкитъ, забавитъ и баловитъ на войсковитъ части и на организациитъ за физическо възпитание, които сж изпълнили разпорежданията на чл. 13 отъ закона за физическото възпитание на българската младежъ.

§ 3. Чл. 277 се измѣня и допълва така:

Чл. 277. Освобождава се отъ акцизъ продажната цена на входнитъ билети за кинематографнитъ представления:

а) давани отъ кинематографитъ, които се уреждатъ отъ Министерството на войната, само за възпитанието и обучението въ казармитъ, военнитъ училища и военнитъ курсове;

б) при проектирането на филма, които се произвеждатъ въ България или въ чужбина, съ български артисти и съ сюжети изъ българския животъ и земя и които сж съ

научно, културно-просвѣтно, историческо или литературно възпитателно съдържание, определени за такива по решение на комисията за кинематографитѣ при Министерството на народното просвѣщение;

в) на държавните училищни кинематографи и то когато кинопредставлението е устроено само за учаци се.

§ 4. Въ чл. 278 думитѣ „начинава отъ 1 септемврий 1937 г., се събира съ 70% намаление“ се замѣнятъ съ думитѣ „се събира съ 50% намаление“.

§ 5. Къмъ чл. 280 се прибавятъ следнитѣ две нови алинеи:
Откриването на нови кинематографи въ страната става съ предварително разрешение на министра на финанситѣ. Преди почване постройката на сградата, която ще служи за кино, заинтересуваниятъ подава заявление до министра на финанситѣ, съ което иска разрешение за откриване на кинематографъ. Комисията въ съставъ: двама представители на министра на финанситѣ, по единъ отъ министерствата на народното просвѣщение, на търговията, промишлеността и труда, на общественитѣ сгради, пътищата и благоустройството и единъ представителъ на браншовото сдружение на кинопритежателитѣ се произнася съ мотивиранъ протоколъ наложително ли е или не откриването на кинотеатъра. Протоколътъ подлежи на одобрение отъ министра на финанситѣ. Следъ това Министерството на народното просвѣщение, съгласно чл. 2 отъ закона за кинематографитѣ, ще решава да се открие или не кинематографъ. Също така се постѣпва при откриване на кинематографъ въ съществуваща сграда.

Министърътъ на финанситѣ има право да определя гетитѣ на мѣстата въ кинематографитѣ, както и процента на различнитѣ категории мѣста въ сѣшитѣ.

§ 6. Чл. 284 се измѣня и допълня така:

Чл. 284. Акцизътъ върху продажната цена на входнитѣ билети за театритѣ, кинематографитѣ, концертитѣ и гр. се разпредѣля и внася така:

а) 70% — въ полза на фонда „Учителски заплати“;
б) 25% — въ полза на слѣтния фондъ „Български театъръ, литература и изкуство“.

в) 4% — въ полза на фондъ „Подпомагане на народнитѣ читалища“, управляванъ отъ министра на народното просвѣщение;

г) 1% — съгласно закона за общественото подпомагане.
§ 7. Пунктѣ „а“ и „забележка“ на чл. 3 отъ закона за учредяване на фондъ „Български театъръ, литература и изкуство“ се измѣнятъ така:

а) 25% отъ постѣпилитѣ суми отъ акциза, съгласно чл. 284 отъ закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ.

§ 8. Настоящиятъ законъ отмѣнява всички закони, правилници и наредби, които му противоречатъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Екимъ Топузановъ.

Екимъ Топузановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Настоящиятъ законопроектъ има за целъ да уеднакви акциза, който се събира върху билетитѣ за различнитѣ представления, забави и пр., отъ една страна, и, отъ друга страна, да направи процентенъ и налога, който се събира върху тѣзи билети за фондъ „Български театъръ, литература и изкуство“, както и да премахне нѣкои облаги, които съществуваха досега по закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ.

Азъ искамъ да кажа нѣколко думи само по въпроса за отнемане облагитѣ, съ които се ползуваха по досегашния законъ читалищнитѣ кинематографи. Досега съществуващиятъ законъ освобождаваше отъ акцизъ билетитѣ за ония кинематографи, които сѣ собственостъ на читалища. Въ мотивитѣ къмъ законопроекта е казано, че въ такива кинематографи би трѣбвало да се прожектиратъ филми, когато сѣ одобрени само за читалища, но, въпрѣки това положение въ досега действащия законъ, въ тѣхъ сѣ прожектирани почти всичкитѣ филми, които се прожектиратъ и въ останалитѣ кина, а, вънъ отъ това, ставали и нѣкакви комбинации между читалища и частни фирми и по такъвъ начинъ се заобикалялъ законътъ, като облагитѣ въ сѣщность се използвали отъ нѣкои частни фирми. Азъ зная този единственъ случай въ София, но смѣтамъ, че за единъ единственъ случай не трѣбва да се отнематъ облагитѣ на читалищата.

Ролята, която читалището у насъ е играло и продължава да играе въ нашия общественъ животъ, нѣма защо да бѣде особено подчертавана. Тя е подчертана въ нашето съзнание. Азъ нѣма да се спирамъ на тая роля, която сѣ играли читалищата у насъ презъ време на възрожденето, но ще напомня това, което вършатъ днесъ читалищата.

Не може да се отрече отъ никого, че читалищата и днесъ сѣ срѣдище на култура и просвѣта. Ако вземемъ ста-

тистиката на Съюза на читалищата, ние ще видимъ, че отъ тѣхнитѣ сцени само въ продължение на една година сѣ изнесени хиляди представления, вечеринки и забави, а същѣ така тѣ изнасятъ на своитѣ плещи и хиляди сказки, за които канятъ видна хора на нашата наука.

Всичката тази дейностъ читалищата вършатъ само съ своитѣ скромни срѣдства, черпени главно отъ членски вноски, а напоследъкъ, отъ когато почнаха да се уреждатъ читалищни кина, и отъ приходитѣ на тѣзи кина.

Читалищата създадоха кината не за нѣкакво особено удоволствие на своитѣ членове, не за да изпѣлятъ нѣкаква точка отъ своята програма, а главно да добиятъ срѣдства, за да могатъ да развиватъ дейностъ. Схващайки ролята на читалищата като центрове на култура и просвѣта, досегашниятъ законъ освобождаваше отъ акцизъ билетитѣ за кинематографитѣ имъ представления. Съ предлагания законопроектъ на читалищата се отнема тази привилегия и тѣхнитѣ кинематографи се приравняватъ съ кинематографитѣ на частнитѣ капиталистически предприятия.

Прави се грѣшка, смѣтамъ, съ това. Не може да приравняваме читалищата съ частнитѣ капиталистически предприятия, които целятъ само реализирането на печалби. Читалищата употребяватъ приходитѣ, които реализиратъ отъ своитѣ кинематографи, за извършването на една широка общоползна дейностъ. Нѣма никакво основание да бъдатъ лишавани тѣ отъ тая привилегия, която имаша досега. Този единственъ случай, който ни се сочѣ въ София, на комбинирано предприятие между читалище, или нѣщо подобно на читалище, и частно предприятие, не може да бѣде причина за отнемането на тая привилегия, както не може да бѣде причина и това, че въ читалищнитѣ кина се прожектирали такива филми, каквито и въ частнитѣ кина.

На същото основание съ законопроекта се отнема привилегията и на ученическитѣ кинематографи. Азъ смѣтамъ, че и това е грѣшка. Действително, често въ ученическитѣ кина се промѣкватъ и филми, които не сѣ за ученици, но кой е виновенъ за това? Виновна е комисията, която одобрява филмитѣ. Не веднажъ и ние гражданитѣ, когато сме посещавали филми съ надписи „Позволенъ за учаци се“, сме се питали, каква е тая комисия, която ги е разрешила и за учаци се. Ако тази комисия прави грѣшки, ако тя е малко по-добре разположена къмъ притежателитѣ на филми и пр., какво сѣ виновни ученическитѣ кина? Нека комисията да бѣде по-строга и да не дава разрешение, когато въ даденъ филмъ нѣма абсолютно нищо полезно за ученицитѣ, макаръ и прожектиранъ въ частно кино, да бѣде посещаванъ отъ ученици. Защото веднажъ филмътъ разрешенъ и за ученици, притежателитѣ на киното могатъ да държатъ отговорни за вреди и загуби ония, които забранятъ на ученицитѣ да го посетятъ.

Има и друго. Ако се отнеме привилегията на ученическитѣ и на читалищнитѣ кина, къде ще се прожектиратъ научнитѣ, просвѣтнитѣ филми, които, за голѣмо съжаление, не привличатъ така масово публика, както другитѣ филми? Всѣко предприятие търси рентабилностъ, г-да. И ученическиятъ кинематографъ, като предприятие, я търси и, много е естествено, за да я постигне, ще се нагажда къмъ вкуса на широката маса. Тогава къде ще се прожектиратъ културнитѣ и просвѣтнитѣ филми?

Азъ смѣтамъ, г-да народни представители, че въ това отношение законопроектътъ трѣбва да бѣде коригиранъ и моля г-нъ министра на финанситѣ да се вслуша въ много основателния апелъ на читалищата. Не трѣбва този голѣмъ съюзъ на срѣдищата за култура и просвѣта, които, особено въ провинциалнитѣ градове, въ по-голѣмитѣ села и въ малкитѣ паланки, играятъ извънредно голѣма и отъ значение просвѣтна роля, да бѣде спѣванъ въ неговата дейностъ. Не трѣбва въ съзнанието на тия, които работятъ безплатно въ читалищата, да остане убеждението, че държавната властъ е противъ тѣхъ или че спѣва тѣхната дейностъ.

И азъ моля г-нъ министра на финанситѣ да се съгласи да се запазятъ досегашнитѣ привилегии за читалищнитѣ и за ученическитѣ кина, като се взематъ, обаче, по-строги мѣрки, за да не могатъ презъ комисията да се промѣкватъ филми, които не сѣ за тѣзи кина.

Намирамъ, че законопроектътъ много тежко засѣга и една група български граждани, която не е малка — артиститѣ отъ разнитѣ частни театри. Неотдавна тукъ нагласихме и опростихме дължимитѣ данѣци отъ артиститѣ на единъ частенъ театъръ. Въ мотивитѣ къмъ предложението за опрощаването на тѣзи данѣци на тия артисти се казваше, а и отъ тази трибуна се изтъкна тогава, че тѣзи хора сѣва съществуватъ, че още отъ началото на месеца почватъ съ аванси. Е, когато е констатирано, че положението на артиститѣ въ нашата бедна страна е тежко, умѣстно ли е да бъдатъ товарени тѣ и съ акцизъ, който въ известни случаи,

както ще видите, достига до 25% върху стойността на билетът? Не е умътно. Азъ съмтамъ, че държавата отъ частнитъ театри не трѣбва да очаква голѣми приходи, защото театрътъ е едно училище, мѣсто, отъ кждето се сѣе просвѣта.

Що се отнася до таксата за фонда „Български театъръ, литература и изкуство“ ще кажа, че е добре туй, гдето сѣ законопроекта тази такса се прави процентна.

Заклучавамъ. Моля г-нъ министра на финанситъ да се съгласи да се запазятъ и занаяредъ привилегиитъ за читалищнитъ и за ученическитъ кина, като се засили цензурата на филмитъ, които се прожектиратъ въ тѣзи кина.

Трѣбва, най-сетне да се даде възможностъ на тѣзи просвѣтни и културни сръдница да съществуватъ. Съ тази мизерна помощъ, която се дава сега на читалищата отъ фонда „Български театъръ, литература и изкуство“, сръдствата на който фондъ се прѣскаятъ на толкова страни, не могатъ да съществуватъ нашитъ читалища.

Животътъ, г-да народни представители, върви напредъ, отъ день на день културнитъ и просвѣтни нужди на обществото ставатъ все по-голѣми; работата на читалищата се увеличава непреставно и изисква все по-голѣми и по-голѣми сръдства. Затова не само не трѣбва да отнемаме отъ тия сръдства, които иматъ читалищата днесъ, а трѣбва да помислимъ какъ да засилимъ още сръдствата имъ, за да могатъ да разширятъ още своята културна и просвѣтна дейностъ. (Общи рѣкопѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Йорданъ Тодоровъ.

Йорданъ Тодоровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Макаръ че вниманието на депутатитъ въ последнитъ дни е измѣстено въ друга плоскостъ, а не изключително върху плоскостта на разискванията тукъ, поради събитията, които свѣткавично се развиха около насъ, все пакъ законопроектътъ, съ който сме сезирани, налага да се въоръжимъ съ малко повече внимание, да го разгледаме съ нужната сериозностъ, защото той засѣга голѣми проблеми, преди всичко принципианния проблемъ за отношението ни къмъ културнитъ институти въ страната. И азъ трѣбва да призная, че така, както е внесенъ, този законопроектъ буди мое учудване, както по своето съдържание, така и по свѣткавичността, съ която той се внася. Изглежда, че въ това отношение г-нъ министъръ Божилковъ е възприелъ известни методи, практикувани въ външната политика. Този въпросъ, засѣгащъ коренно жизнени интереси на културни институти, следваше да бѣде поставенъ на изучаване, да се вземе мнението на съответнитъ институти и организации и тогава да се внесе единъ зрѣло обмисленъ законопроектъ, който да камѣри законната форма тукъ. За съжаление, това не стана. Докато заинтересованитъ, засегнатитъ отъ разпоредбитъ на този законопроектъ научатъ неговитъ съществени постановления, докато се организиратъ за отбрана, този законопроектъ е внесенъ вече за разглеждане. Въпрѣки всичко и при тия неблагоприятни условия ние ще изплатимъ нашия дългъ на народни представители и на читалищни и културни деятели въ тази страна, като го поставимъ на една критика, и като се опълчимъ срещу неговото приемане въ този му видъ.

Най-същественото, което спира мое внимание въ настоящия законопроектъ, това е отношението на г-нъ министра къмъ читалищата въ страната, специално къмъ читалищнитъ кинематографи. Съ внесения законопроектъ г-нъ министърътъ иска да постави читалищата съ тѣхнитъ кина да се състезаватъ на равни начала съ всички частни капиталистически кинопредприятия и да отнеме малкото облаги, които досегашниятъ законъ имъ даваше и благодарение единствено на които облаги бѣше възможно възникването на читалищни кина. А знае се ролята, която читалищата могатъ да играятъ чрезъ тѣхъ. Сега, като се отнематъ тия облаги, съществуването на читалищнитъ кина става проблематично.

Г-нъ министърътъ и другъ пътъ, при другъ поводъ, е показалъ своята слабостъ къмъ частнитъ кинопритежатели. Вие си спомняте току-що разгледания законопроектъ за авторското право, въ който се говори за освобождаване на кинопритежателитъ отъ плащане отдѣлно авторско право за музикалното изпълнение, което приехме, както бѣше мотивирано. Г-нъ Ангелъ Станковъ много умѣтно каза отъ тази трибуна, че се опълчва срещу това третиране на тонфилма като нѣщо цѣлостно, като единно художествено произведение, а не като сборъ отъ съставки, и че не е съгласенъ съ мотивитъ на г-нъ министра, който заявява, че е „необходимо да бждатъ защитени правата и интереситъ на кинопритежателитъ, които при днешнитъ трудни стопански условия не сѣ въ състояние да отдѣлятъ възнаграждение и

процентъ на авторитъ, издателитъ на музикални произведения, възпроизведени въ тонфилма“. Значи, има тукъ едно органическо отношение на любовъ къмъ тия кинопритежатели и тази любовъ сега се конкретизира въ настоящия законопроектъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-нъ Тодоровъ! Не съмъ казалъ това.

Йорданъ Тодоровъ: Извинявамъ се. Все едно. Бележката, която направихъ, се отнася до г-нъ министра на просвѣщенiето, на който ще задамъ въпроса: той, като министъръ на просвѣтата, подъ чието покровителство и подъ чието грижа се намиратъ читалищата като културни институти, какъ се отнася къмъ внесенитъ отъ г-нъ министъръ Божиловъ законопроектъ? Законопроектитъ се подписватъ отъ единъ или другъ министъръ, но въ края на краищата това нѣма значение, защото законопроектитъ се приематъ отъ Министерския съветъ и има обща, колективна, солидарна отговорностъ. Този законопроектъ говори какво е отношението на днешното правителство къмъ културнитъ институти въ страната. Критикувайки единъ министъръ, то се знае, че ние критикуваме цѣлото правителство, защото безъ солидарността на министритъ не може да се внесе отдѣленъ законопроектъ отъ отдѣленъ министъръ. Та грѣшката ми не е по същество. Значи единъ министъръ плаче за кинопритежателитъ, Министерскиятъ съветъ е съгласенъ, другъ министъръ внася другъ законопроектъ, съ който иска частнитъ кинопритежатели, тия крупни капиталистически предприятия, да ги постави на равни начала въ борбата съ читалищнитъ кина. Това справедливо ли е и целесъобразно ли е? Бързамъ да заявя — нито е справедливо, нито е целесъобразно. Несправедливо е, затуй защото читалищнитъ кина нѣматъ организацията на капиталистически предприятия; тѣ сѣ инсталирани въ читалищни салони, които не служатъ изключително за кинопредставления, за кинопрожекции, а задоволяватъ всестранинитъ културни нужди на дадено селище. Често пъти единъ филмъ, макаръ и да е обявено представлението му съ специална програма, се снима, за да се даде салонътъ на патуваща трупа, на нѣкой артистъ или на нѣкой лекторъ отъ специални сръди. Следователно, щомъ при различни условия сѣ поставени да работятъ — а различнитъ условия сѣ дължатъ на различнитъ цели, които преследватъ читалищата и частнитъ капиталистически предприятия — несправедливо е, както казахъ, да се поставятъ на еднакви начала въ състезанието и въ борбата за съществуване.

И азъ мисля дори, че скритиятъ мотивъ, едно отъ съображенията на законодателя да даде привилегия на читалищата, освобождавайки ги отъ акцизъ и известни такси, е тъкмо за да ги направи конкурентноспособни, да могатъ да издържатъ конкуренцията на частнитъ кинопритежатели. Нима сѣ се толкова измѣнили условията, отъ деня, когато сѣ дадени тия привилегии, за да се отниматъ днесъ? Нима читалищата, които иматъ кина, действително сѣ забогатѣли толкова много, че могатъ да устоятъ на конкуренцията на частнитъ предприятия? Споредъ г-нъ министра на финанситъ — да, защото отъ мотивитъ на законопроекта се вижда — той така е разбралъ, или така сѣ го освѣтлили неговитъ чиновници — че читалищни кина иматъ само богатитъ читалища, които иматъ достатъчно сръдства и капитал, обзаведени сѣ и сега на общо основание конкурентиратъ, знача неоснователно държавата имъ дава тия привилегии. Азъ съжалявамъ, че г-нъ министърътъ не е поискалъ да бѣде освѣтленъ отъ заинтересованата страна, нѣго интереси се засѣгатъ съ законопроекта.

Азъ имамъ изложение на Върховния читалищенъ съюзъ, въ което изрочно се казва, че почти всички читалища съ кина иматъ голѣми задължения, които могатъ да посрещнатъ единствено съ приходи отъ своитъ кина и се посочватъ примѣри, имена, цифри, които не могатъ да се отричатъ мълкомъ и които не могатъ да се опровергаватъ. Напр., читалище „Априловъ—Палаузовъ“ въ Габрово дължи 1.200.000 л., читалище въ Горна-Орѣховица — 1.500.000 л., читалище „Отецъ Паисий“ въ Самоковъ — 700.000 л., читалище „Св. Георги“ въ Русе — 1.000.000 л., читалище „Напредъкъ“ въ Дупница — 1.000.000 л., читалище „Зора“ въ Сливенъ — 500.000 л., читалище „Развитие“ въ Берковица — 450.000 л., читалище „Развитие“ въ Севлиево — 420.000 л., читалище въ Ямболъ — къмъ 1.000.000 л. и въ нашето малко Попово, съ 5.000 жители, гдето, благодарение усилията на една генерация млади, деятелни хора, можа да се изгради великолепно читалище-салонъ и има кино, читалището дължи въ този моментъ 640.000 л., които сѣ гарантирани съ частнитъ кредити на лицата, които сѣ впрегнати въ работата на читалището. Не сѣ само тия случаи. Това сѣ само по-крупни случаи, но можемъ да констатираме, че всички читалища,

които имат кина, сж сж задължения и не е вѣрно твърдението на г-нѣ министра въ неговитѣ мотиви, че тѣ отъ богатство, отъ излишни капитали откриват кина. И ако е вѣрно, че тия читалища днес имат задължения, какво е тогава нашето задължение като държава, като държава, къмъ тѣхъ? Да ги унищожимъ, да отнемемъ малкитѣ привилегии, които иматъ, или напротивъ, да търсимъ да имъ създадемъ нови привилегии; да ги освободимъ отъ съществуващитѣ тежести, да имъ дадемъ нови помощи, за да ги направимъ крепки, жизнени институти, които ще сѣятъ просвѣта срѣдъ народа? Безспорно, другъ отговоръ не може да има — отговорътъ е този, който азъ давамъ. И тукъ се различаваме съ г-нѣ министра на финанситѣ.

Г-да народни представители! Не може така на довѣрие да се приема, че читалищата нѣматъ задължения и да бжде подведенъ министърътъ или цѣлнѣтъ Министерски съветъ, да бжде подведено и Народното събрание, народнитѣ избраници, мнозинството отъ които сж читалищни дейци и се пѣржатъ въ собственото си масло, чудейки се какъ да посрещнатъ задълженията и какъ да отговорятъ на културнитѣ задачи на тѣзи институти. Ние нѣма да позволимъ да се извърши едно предѣлство къмъ културнитѣ интереси на този народъ. Въ читалищата сж впрегнати най-интелигентнитѣ, най-жизненитѣ, най-напредничавитѣ народни сили. Българскитѣ народъ, който е лишенъ отъ възможността да получи едно що-годе пълно образование, поглѣва своето образование въ тия читалища, било черпейки книги отъ тамъ, било посещавайки безплатнитѣ сказки, които се уреждатъ почти всѣка седмица при всѣко що-годе уредено читалище. И ние, едва що бѣхме се демобилизирали, дето се казва още не бѣхме хвърлили куртки и погонитѣ, си поставихме като първа задача да възстановимъ нашето читалище, да го върнемъ къмъ животъ. Въ продължение на 20 години работихме денонощно за читалището, дадохме нашата младост и сили, ходихме въ каля, въ дъждъ, въ мразъ съ феречета и съ вързани гаюши съ каначъ, за да не ги загубимъ въ калъта, по репетиции, ходихме да събираме грошъ по грошъ за постройка на читалищенъ салонъ и най-после заложихме всичко, заложихме и кредитъ си, който имаме, за да можемъ да изплуваме, но да имаме единъ театъръ, едно читалище, единъ просвѣтенъ институтъ въ града ни. Ние не можемъ да се примиримъ и да приемемъ това, което сега ни се предлага — да се отнематъ малкитѣ привилегии на читалищата и да се оставятъ да се състезаватъ съ частния капиталъ. Това състезание ние не можемъ да издържимъ, защото нѣмаме капиталитѣ на частнитѣ предприятия. Ние имаме само нашата воля за културтрегерство. И държавата, която има за задача да насърчава тия институти, не бива да отсича клонъ, на който стои. Ако голѣмото дърво на културата може да има нѣкои сухи клонки или нѣкоя клонка зарамена, това не значи, че ще трѣбва да вземемъ сѣкиратъ и да отсѣчемъ цѣлото дърво, както се прави съ настоящия законопроектъ. Ще махнемъ сухото, гнилото, негодното, но дървото, стволътъ ще го поливаме и подпомогнемъ, за да подрасте и малкитѣ поражения, които има, да се отстранятъ.

Така принципино трѣбва да погледнемъ на този въпросъ и въ зависимостъ отъ това ще трѣбва да дадемъ отговора си: ще гласуваме ли за този законопроектъ или не. Това е, което засѣга читалищата.

Но настоящиятъ законопроектъ не засѣга само фискалната страна, не отнема само даденитѣ привилегии на читалищата; настоящиятъ законопроектъ има по-широка задача — да спре по-нататъшното откриване на читалищни кина, защото изглежда нѣкому сж се видѣли много въ тая страна. И ни се предлага въ законопроекта: въ бждеще, за да се открие нѣкакво си кино, непременно ще трѣбва да се получи разрешение отъ специална комисиия, която ще назначи г-нѣ министърътъ на финанситѣ. Въ тая комисиия ще участва, забележете, представителъ на кинопритежателитѣ, който ще казва въ комисиията бива ли да се открие едно читалищно кино или не бива да се открие. Г-нѣ министърътъ обявява преситеностъ на кината, които все пакъ сж културни институти. Това е реакционно. Това не бива да се допуца. Напротивъ, нашата задача, г-нѣ министре, трѣбва да бжде, да поощримъ откриването на читалищни кина и театри и въ ония градове, паланки и по-голѣми села, където още нѣма такива, а тамъ гдето има частни кина, да се помѣчимъ да откриемъ и читалищно кино, защото то има други задачи, въ него има по-голѣмъ подборъ, по-голѣмъ контролъ на филмитѣ и то играе действително културна роль, а не както частнитѣ кина, които сж търговски предприятия.

Тукъ се предлага, както казахъ, нѣщо друго — тукъ се туря една преграда въ развитието на тѣзи институти, все пакъ културни, като се поставя въ комисиията да влиза

представителъ на частнитѣ кинопритежатели, та тѣ да решатъ дали да се открие или да не се открие едно кино. Виждате, г-да, какъ се смѣсватъ понятията. По подобие на закона за насърчение на мѣстната индустрия, споредъ който не могатъ да се откриватъ нови индустриални предприятия въ браншове, които сж обявени за преситени, и тукъ за читалищата, съ едно драсване на перото, г-нѣ министърътъ обявява преситеностъ на кината и иска да спре по-нататъшното имъ развитие. Това не бива да се допуца. Задъ това могатъ да стоятъ само интереситѣ на частнитѣ кинопритежатели, но интереситѣ на народа не сж такива. А ние сме тукъ не да бранимъ частни интереси, а сме народни избраници и само интереситѣ на народа ще бранимъ. (Рѣкоплѣскания отъ лѣво)

Г-нѣ министърътъ отива по-далече. Туряйки на една нога читалищнитѣ кина съ частнитѣ такива, той иска да си присвои и правото да опредѣля ценитѣ на билетитѣ за различнитѣ мѣста. Ако едно скромно читалищно кино съществува и до него се открие модерно частно кино, съ по-голѣми удобства, г-нѣ министърътъ, имайки суверенно право, ще опредѣли ценитѣ на мѣстата да бждатъ еднакви. Вие виждате, какви поражения биха се направили на читалищнитѣ кина. Но тия поражения могатъ да се направятъ и на други малки частни кина и по този начинъ да се облагодетелствуватъ известни по-голѣми капиталистически предприятия. Срещу това ние ще трѣбва да реагираме. Това въ никой случай не бива да се допуца. Нека оставимъ на читалищнитѣ кина и на отдѣлнитѣ кинопритежатели въ борбата, въ конкуренцията сами да си опредѣлятъ ценитѣ на мѣстата. Съображенията, изтъкнати отъ г-нѣ министъ въ неговитѣ мотиви, сж, че конкуренцията докарала намаление на ценитѣ на билетитѣ и отъ тамъ намаление на акциза, а това не бивало да става, защото държавата губѣла. Зтова той казва: дайте ми правото азъ да опредѣлямъ ценитѣ на мѣстата, пъкъ да ви натръскамъ едни цени и да ви кажа колко лева ще струва първо мѣсто, колко лева второ мѣсто и пр и тогава заповѣдай, тичай, българино, купувай билети и почерпвай култура!

Това не бива. Това внушение не е сериозно, то е опасно и трѣбва да се откажете отъ него. Ще трѣбва да оставите свободната конкуренция, борбата да опредѣли какви да бждатъ ценитѣ. Ето, г-да народни представители, поставенъ на една бѣгла и дори снизходителна критика този законопроектъ въ неговитѣ генерални линии, може ли да я издържи? Не. И азъ ви моля по тия пунктове да не се съгласявате съ г-нѣ министра и да откажете да гласувате законопроекта.

И въ наредбата-законъ за учредяване фондъ „Български театъръ, литература и изкуство“ г-нѣ министърътъ прави измѣнения. Досега, съгласно тази специална наредба-законъ отъ 5 юний 1935 г. между другитѣ такси се събираше по едно левче на всѣки продаденъ билетъ отъ 5 л. нагоре до 20 л. и по 2 л. отъ 20 л. нагоре, а за представления на чуждестранни артисти — по 5 и 10 л. Сега г-нѣ министърътъ казва: „Не, това ще се измѣни, ние този фондъ ще го вземемъ при акцизитѣ, ще туримъ процентно увеличение и отъ тамъ съ разни манипулации ще раздѣваме насамъ и нататкъ“. Азъ не съмъ съгласенъ съ г-нѣ Топузановъ, че трѣбва да стане това посѣгателство на фонда „Български театъръ, литература и изкуство“. Въ тази си форма този фондъ не е обременителенъ. Едно левче на билетъ отъ 5 до 20 л. и две левчета на билетъ отъ 20 л. нагоре съвсемъ не е обременително. Нѣма защо да искаме съ аптекарски везни да теглимъ тия облагания, както г-нѣ министърътъ иска. Понеже таксата за фонда не е предвидена процентно върху продажната цена на билетитѣ, той иска сега тя да се слѣе съ акциза върху продажната цена на билета и като него да се събира процентно върху сжщата цена. Днесъ ще се дава единъ процентъ за този фондъ, а утре евентуално може да бжде намаленъ. А фондътъ, г-да народни представители, има смисълъ да съществува отдѣлно и той трѣбва да бжде запазенъ така, както е създаденъ. Ако има нѣщо, за което трѣбва да се боримъ, то е: сумитѣ, които постѣпватъ по този фондъ, да отиватъ действително за своето предназначение, а не, както, сега, да отиватъ въ общия държавенъ ковчегъ. Така у народа остава впечатлението, че за театъръ, литература и изкуство се събиратъ много пари и че действително у насъ нѣщата вървятъ много добре, когато въ сжщностъ нещастнитѣ изкуства едва кретатъ, а всички левчета, които се събиратъ, отиватъ въ общия държавенъ ковчегъ. Тolkова по този въпросъ.

Азъ нѣма да се спирамъ и на несправедливостта, която се върши съ облагането на другитѣ театри, защото г-нѣ Търкалановъ следъ мене ще има грижата да говори по този въпросъ.

Явно е, г-да народни представители, че настоящият законопроект безспорно засяга много важни въпроси. Той посъга преди всичко на читалищата като културни институти. Той отива въ разръзъ съ народните разбира- ния за тия културни институти. Той се явява реакционен, въ разръзъ съ интереситъ на широкитъ народни маси, които сж жадни за просвѣта, къмъ която тѣ се отнасятъ съ пиететъ. Завчера азъ бѣхъ секретаръ на една районна читалищна конференция. Селяни, здрави мъже, чакъ отъ Шуменско бѣха дошли да взематъ участие въ тази кон- ференция, да кажатъ своитѣ болки и да препоръчатъ какви искания да отправимъ къмъ държавата за укреп- ване на читалищата. Народътъ е буденъ, той се интере- сува отъ своитѣ читалища, за него тѣ сж жизнена необ- ходимостъ. Следователно всичкото ни старание ще трѣбва да бѣде насочено къмъ това, да подпомогнемъ тия инсти- тути, да ги направимъ жизнени и дееспособни, а не да ги убиваме — каквато целъ преследва настоящиятъ законо- проектъ. (Ржкоплъскания отъ лѣво)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Никола Търкалановъ.

Никола Търкалановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Вземамъ думата за да направя само нѣ- колко бележки по настоящия законопроектъ който, като се хвърли само единъ бѣгълъ погледъ върху постано- вленията му, ще се види, че е въ пълно противоречие най- напредъ съ закона за кинематографитѣ и следъ това съ маса други закони, които засѣга. Наистина и азъ ще при- повтора това, което казаха двамата другари преди мене, г-нъ Топузановъ и г-нъ Тодоровъ, защото ако на нашето внимание се изпрѣчва нѣщо, то е главно посегателството, което се прави, като се иска за въ бъдеще да се отнеме едно придобито право за училищнитѣ и читалищнитѣ ки- нематографи и се поставятъ тѣ на равни начала съ част- нитѣ предприятия, които гонятъ свършено други цели и при които безспорно контролтѣ е свършено другоаче сложенъ.

Г-да народни представители! Това, което наистина буди интересъ къмъ този законопроектъ, то е следното. На училищнитѣ кинематографи досега се даваха известни привилегии съ закона за кинематографитѣ и тѣ се нами- раха подъ прѣкия надзоръ и контролъ на г-нъ министра на просвѣтата. Сега съ законопроекта за измѣнение и до- пълнение на закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ се иска ни повече, ни по-малко тия права на контролъ върху училищнитѣ кинематографи да бѣдатъ отнети отъ министра на просвѣтата и прехвърлени на ми- нистра на финанситѣ.

Азъ считамъ, че това не е право, че това е наистина много прибрзана работа отъ страна на онѣзи съветници, които сж сътрудничили на г-нъ Божилковъ при изготвя- нето на този законопроектъ. Защото, г-да народни пред- ставители, въ днешно време навредъ въ чужбина знаете какви усилия се правятъ, за да бѣде използвано киното въ процеса на обучението, въ самата класна стая, да се предаватъ уроцитѣ по такъвъ начинъ, че да може на- истина да се въздействува върху крѣпката душа на детето.

Това у насъ го нѣма. И това, което имаме по досега действащия законъ за кинематографитѣ, когато тукъ- таме въ София и въ провинцията въ училищнитѣ кинематографи се позволяваше на учащата се младежъ да отива срещу 2—3—5 л. да види нѣкой филмъ, сега съ този законопроектъ, съ който вие поставяте на равни на- чала училищния кинематографъ съ едно частно предприя- тие, тая възможностъ се премахва. А възможноститѣ на училищния кинематографъ сж малки. При входъ 3 и 5 л., какъ може да вземе той единъ наученъ и културенъ филмъ, съ прожектирането на който да може наистина да подпомага процеса на възпитанието и обучението?

Въ чл. 30 отъ закона за кинематографитѣ се казва: (Чете) „Училищнитѣ кинематографи иматъ за целъ да до- пълнятъ знанията на учащата се младежъ и на населе- нието, да подпомогнатъ нагледното обучение по отдѣл- нитѣ предмети въ училището, да дадатъ познания въ об- ластьта на наукитѣ и на изкуствата, да насаждатъ граж- дански, национални, религиозни, нравствени и семейни добродетели, да култивиратъ художественъ усѣтъ, както и да поддържатъ и заякчаватъ връзката между училището и семейството“. И този училищенъ кинематографъ вие сега съ законопроекта искате да го поставите на равни начала съ частното предприятие, което е богато предприятие! Какъ можете тогава да искате отъ училищния кинемато- графъ да отговори на тия задачи, които му поставя чл. 30 отъ закона, който е въ сила и който не се отменява? Какъ можете да искате да постигне това при 3 и 5 л. входъ, ко- гато и то е много за децата? Вие имъ запрещавате да

отидатъ въ други кинематографи. А трѣбва да знаете, че днешната младежъ не е въ това положение, въ което бѣше младежътъ преди 20—30 години. Днесъ тя живѣе въ едно динамично време, тя ни догонва въ своето развитие, тя бърза, тя върви напредъ и не може да ѝ отнемете въз- можността да се наслаждава малко поне отъ изкуството и отъ онова, което съвременната техника поднася всѣки моментъ.

И безъ това повикътъ днесъ е, че нашата младежъ не върви въ правилни рамки, че трѣбва въ процеса на обуче- нието и възпитанието да се употребяватъ върховни уси- лия. И сега, когато правите тия измѣнения въ закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ, вие ще затворите и тия малки културни оазиси и ще изправите учащата се младежъ да ходи въ частнитѣ кинематографи, за да я доразвратятъ, защото частното предприятие — макаръ че има наистина единъ общъ контролъ чрезъ ко- мисията за прегледъ на филмитѣ и одобрението имъ — гони само една целъ: да спечели. Никакви други цели то не преследва. И когато то има тази целъ, да спечели — това е негово право, никой законъ не му запрещава — следъ като филмътъ бѣде одобренъ, то му прави всичката реклама, че въ него има и интрига, и страсть, и туй и онуй, и младежътъ ще отиде тамъ, защото нѣма кѣде другаде да отиде. А тя напирва, иска да схване живота, да долови онова, което съвременността поднася като кул- турна придобивка.

Ето единъ въпросъ, който заслужава сериозно огна- сание и който не можемъ да отминемъ съ лекота.

Г-да народни представители! Въ чужбина вече въ всѣка класна стая има радио и започватъ да въвеждатъ и кинематографа. И въ София родителско-учителскитѣ съвети препоръчаха да се създадатъ при I, II и III гимна- зии училищни кинематографи, за да може децата, отивайки тамъ, да бѣдатъ подъ контролъ; когато отсъствуватъ отъ дома, да има единъ по-голямъ контролъ надъ тѣхъ.

Г-да народни представители! Когато говоря за ролята на училищния кинематографъ, азъ знамъ, че тамъ всичко не е както трѣбва. Азъ знамъ, че досега училищниятъ ки- нематографъ не е изпълнилъ своето предназначение, не е отговорилъ на задачитѣ, които сж му поставени. Това е вѣрно, г-да народни представители, но вината не е въ си- стемата. Вината споредъ моето разбиране е въ админи- стрирането на училищнитѣ кинематографи. Законътъ за- дължава училищнитѣ кинематографи да прожектиратъ културни филми, да прожектиратъ филми, които ще под- помагатъ децата въ тѣхното развитие. А какво виждате? Идете въ училищнитѣ кинематографи и въ Централния училищенъ кинематографъ, и вие ще видите, че се про- жектиратъ сѣщитѣ ония филми, които сж прожектирани преди месецъ-два въ други столични кинематографи и за десети пѣтъ ще се прожектиратъ въ това кино, защото наемътъ на филма вече е по-малкъ. Вината чия е? Тя е на онѣзи, които сж натоварени да контролиратъ, дали ки- ната действително играятъ една културна и възпитателна роля.

Азъ мисля, че г-нъ министърътъ на просвѣтата, който даде доказателства, че може да постави всѣкиго на мѣ- стото, ще трѣбва да понадникне въ тия кинематографи, защото тамъ ставатъ нѣща, които заслужаватъ сериозно внимание. Не може да бѣде назначенъ за директоръ на училищенъ кинематографъ човѣкъ, който нѣма правилно отношение къмъ културнитѣ въпроси. Толкова знае чо- вѣкътъ! Ищомъ го търпимъ, грѣхътъ е нашъ. Отговорно- ститѣ ще ги търсимъ тамъ, кѣдето трѣбва. Ще отстра- нимъ онова, което прѣчи, ще подобримъ онова, което трѣбва да бѣде подобро и ще дадемъ възможностъ на подрастващитѣ поколения да отидатъ тамъ, кѣдето ще получатъ не само наслада, а и поука. А когато подраст- нитѣ, когато сж въ състояние да иматъ самоконтролъ, ко- гато тѣ вече ще лятнатъ отъ семейството, тогава свобод- ниятъ пазаръ на културнитѣ наслади ще имъ поднесе и този и онзи филмъ.

Но дотогава трѣбва да се правятъ, както въ послед- нитѣ години, върховни усилия, тая инициатива да успѣе. Похарчиха се много милиони грѣшни пари, за да може да се създаде подвижниятъ кинематографъ, който да отива и въ последното село да прожектира филми, за да може да види селянинътъ какъ се обработва земята другале, какъ се дои кравата и т. н. Азъ съмъ присѣтствувалъ на прожектирането на такива културни филми и съмъ виж- далъ съ какъвъ захласъ хората гледатъ и казватъ: „На- истина, ние сме останали назадъ“. Виждахъ какво въздей- ствие имаха надъ тѣхъ такива филми.

Следователно, когато вие ще искате да подравните единъ такъвъ културенъ институтъ съ едно частно пред- приятие, мене ми се струва, че отивате много далечъ. Най-

напредъ това национално не е оправдано. И затуй азъ се надвѣзвамъ, че нашиятъ уважаемъ министъръ на финанситѣ, който даде доказателства, че гледа съ такава трезвостъ и тождова широко на нѣщата, въ комисията ще коригира този дефектъ на законопроекта, който сега дебатираме.

Г-да народни представители! Идвамъ на въпроса за читалищнитѣ кинематографи. Казаха се топли думи и за тѣхъ. Азъ смѣтамъ, че предъ този културенъ Парламентъ българското читалище нѣма нужда отъ никаква защита. Нашето читалище наистина е било мѣсто, където се е творила култура — дотолкова доколкото сѣ позволявали условията и възможноститѣ и дотолкова доколкото сѣ стояло начело на тия институти хора съ по-широкъ погледъ на нѣщата и съ по-голяма подготовка. Днесъ, г-нѣ министре на финанситѣ, ако вие тръгнете отъ Дунава до югъ и отъ западната до източната граница, въ което щете село да отидете, ще видите, че гордостта на културнитѣ ни хора сѣ читалищата. Тѣ сѣ едни срѣдища, където се събиратъ усилията на културния елитъ въ селото. Тамъ е и учителътъ, и агрономътъ, и фелдшерътъ, и свещеникътъ, и пр. Всички се мнчатъ да събератъ въ читалището като въ фокусъ всичко онова, което се рѣе. хаби, което дни и часове седи въ кръжнитѣ и кафенетата да играе съ единъ прѣтъ — не разбирамъ каква е тази игра. Нашата задача, следователно, е да утвърдимъ тѣзи институти, да ги направимъ още по-добри оазиси, въ които ще може да се роди нѣщо по-друго отъ това, което е било досега.

Просвѣтитѣ хора въ селата, които полагатъ благородни усилия да дадатъ едно-две представления презъ зимата, които сѣ културни тържества за всѣки населенъ пунктъ — на Коледа и на Великденъ да има „театро“, както казватъ въ село — се помнчиха да откриятъ и читалищни кинематографи, за да иматъ повече срѣдства за постигане на своитѣ задачи. А вие знаете, г-да народни представители, повика на тия културни институти: „Помощъ, помощъ, че загиваме!“ Защото тия срѣдства, които тѣ получаватъ отъ членски вносъ, не сѣ имъ достатъчни. И затова тѣ прибѣгнаха до покупката на кинематографически апарати и всички до единъ забатачиха. Нито едно читалище не си е платило цѣлата апаратура. И ако сега вие ги подравните съ частнитѣ кинематографи, това значи да продадете читалищата, това значи ни повече, ни по-малко, да убие и тази малка воля, останала долу да твори култура въ нашето село.

И понеже вѣрвамъ, че това разбиране завладява всички, азъ не се съмнявамъ, че въ туй отношение ще се направи една корекция въ внесения законопроектъ, за да се запазятъ привилегиитѣ, които имаха досега читалищнитѣ кинематографи.

Но азъ бързамъ веднага да кажа, г-да народни представители, че има много хитреци въ тая страна които все му намиратъ гждеда. Единъ господинъ, който е богатъ, може да направи следното предложение на управата на едно читалище: „Азъ ще купя апарата, ще го инсталирамъ, а вие ще давате филми съ афиши на читалището. Азъ ще вземамъ 80%, а вие 20%, които за васъ ще бѣдатъ чиста печалба“. И по този начинъ той ще отбѣгне облагането по закона.

Такива случаи има, за съжаление. Може би тѣ сѣ про-диктували тая интервенция на г-нѣ министра на финанситѣ. Азъ знамъ това. Даже тукъ се говори, че и едно дружество въ София, което е много богато, по този начинъ е заобиколило закона и е издействувало разрешение отъ културното отдѣление при Министерството на просвѣтата да работи. Нито повече, нито по-малко, сега то върши една чиста търговия съ филми. Въ туй отношение ние можемъ да интервенираме, като нагонимъ въ внесения законопроектъ единъ текстъ такъвъ, че да пресѣчемъ подобни домогвания и подобни злоупотребления въ бъдеще, за да не се върши лично дѣло за смѣтка на едни културни институти, каквито сѣ читалищата. Така че ние трѣбва да помислимъ какво трѣбва да се направи и въ това отношение.

Следъ тия бележки, които направихъ, бързамъ да кажа, че съмъ наистина учуденъ отъ текста на § 5 отъ внесения законопроектъ. Въ него се казва, че една комисия въ съставъ: двама представители на министра на финанситѣ, по единъ представителъ отъ министерствата на народното просвѣщение, на търговията, промишлеността и труда, на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството и единъ представителъ на браншовото сдружение на кинопритежателитѣ ще решава кѣде въ страната има нужда и трѣбва да се открие кино.

Кѣде отиваме ние! Това наистина е чудовищно да се пише въ единъ законопроектъ. Най-напредъ въ чл. 1 отъ закона за кинематографитѣ, който е въ сила и който не е отмененъ, се казва: „Върховниятъ надзоръ надъ всички

кинематографи принадлежи на Министерството на народното просвѣщение“. Когато този законъ не е отмененъ и когато съществува единъ гладъ въ селата за добиване на повече културни придобивки, за Бога, нима вие ще оставите тоя въпросъ въ ръцетѣ на частнитѣ кинопритежатели, тѣ да казватъ кѣде ще трѣбва да се открие кино и кѣде не трѣбва да се открие!

Азъ за себе си задавамъ този въпросъ: кой общественъ интересъ, коя социална и културна нужда наложи, една такава комисия да опредѣля кѣде трѣбва да се открие кинематографъ? Ако е въпросъ за срѣдства, за доходи за фиска, вие тѣхъ ще търсите чрезъ закона за акцизитѣ. Вие имате това право и по сега действащия законъ. Но, за Бога, вие нѣмате право да псѣгате на едни културни институти въ страната. Тѣ трѣбва да останатъ къмъ Министерството на просвѣтата, то е, което щѣ провежда културната политика въ страната. А що се касае до състава и правата на тая комисия, въ която ще има и единъ представителъ на браншовото сдружение на кинопритежателитѣ — за Бога, това не бива да остава, това трѣбва да бѣде изхвърлено и за Ваша честъ, г-нѣ министре, която азъ много скѣпя, и за честта на Парламента. Подобно положение не трѣбва да остане. Вие имате законъ съ постановления за откриване на кинематографи. Тоя законъ, слава Богу, не е далъ лоши резултати, тоя законъ ние ще го запазимъ. Затова цѣлиятъ § 5 отъ настоящия законопроектъ ще трѣбва да се изхвърли, не трѣбва да остане и поменъ отъ него, следъ като законопроектътъ мине презъ комисията.

Азъ ще повдигна и другъ въпросъ, по който искамъ да обърна вниманието на г-нѣ министра на финанситѣ. Въ предлаганата съ § 5 отъ законопроекта нова алинея къмъ чл. 280 отъ закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ се казва: „Министърътъ на финанситѣ има право да опредѣля ценитѣ на мѣстата въ кинематографитѣ, както и процента на разнитѣ категории мѣста въ сѣщитѣ“. Мене ми се струва, че тукъ има нѣкакво недоразумение. Когато азъ съмъ собственикъ на кинематографъ и действамъ въ кръга на законитѣ въ тая страна, не върша нищо, което противоречи на законитѣ, по силата на кое постановление на българската конституция и на законитѣ вие ще влѣзете въ моето право на собственикъ и ще ми кажете: до тукъ толкова, отъ тукъ нататкъ — толкова? Азъ иждивявамъ единъ милионъ лева за една нова апаратура, азъ хвърлямъ срѣдства въ единъ модеренъ кинотеатъръ, а следъ това вие щѣ ми опредѣляте: това не може, това не бива и т. н.! По мое разбиране, това е погрѣшно и трѣбва да се поправи.

Министъръ Добри Божиловъ: Азъ ще разясня.

Никола Търкалановъ: Г-нѣ Божиловъ! Вие израстнахте въ очитѣ на Парламента и на обществото съ това, че държите за частната инициатива, че дотогава, докогато тая частна инициатива играе една благородна роля въ обществото, вие я подкрепвате, защото наистина тя е, която стимулира прогреса, напредъка въ една страна. Но това, което пише въ законопроекта, е въ противоречие съ тия Ваши разбирания. И понеже и азъ съмъ съ Вашитѣ разбирания по този въпросъ, заради това правя тая бележка и моля това положение да се махне отъ законопроекта.

Идвамъ до единъ принципенъ въпросъ, който коле-гата Тодоровъ ми постави като задача азъ да го изчеса предъ Васъ.

Г-да народни представители! Въ измѣненитѣ, които се правятъ въ закона за държавнитѣ привилегии, се предвижда повишаване процента на акциза върху входнитѣ билети на частнитѣ театри, кинематографи и пр. Само преди една седмица Парламентътъ единодушно опрости съ съгласието на Министерството на финанситѣ борчове, бакии на единъ частенъ театъръ, защото — какво ще му вземешъ! На босия царулитѣ не се взематъ, защото ги нѣма. Сега се иска увеличение на процента на акциза. Ако нѣкой отъ васъ отиде да направи проучване за състоянието на частнитѣ театри — отъ уважение къмъ тия мъченици културни дейци, които работятъ въ тѣхъ — ще види дереджето имъ. Наистина, дейцитѣ въ тия театри сѣ за okayване. Всичко е заложено, всичко е описано. Въ този моментъ тѣ не сѣ господари на нищо, нито на декоритѣ си. А сега вие ще искате да вземете отъ тѣхъ 1 милионъ или 500 хиляди лева повече! Другъ е въпросътъ, ако вие отъ гледище на едни културни разбирания смѣтате, че тѣ сѣ пакостни, че тѣхното съществуване не трѣбва да продължи, ако имате убеждението, че тѣ не вършатъ културна работа. Дайте да обсъдимъ въпроса и да закримъ тия театри. Има начини и пѣтища за това. Но когато тѣ кретатъ, когато тѣ водятъ единъ животъ, който наистина могатъ да видятъ само такива герои, такива идеалисти

като глѣхъ, които творятъ културата при тежките условия, при които живѣятъ, да искаме отъ тѣхъ нѣща, които сѣ невъзможни, споредъ мене е неумѣстно. Това значи преднамѣрено вие да искаме да закриемъ частнитѣ театри.

Като глѣдамъ бележитѣ си, погледѣтъ ми се спира на спортиститѣ, за които въ закона се правятъ известни облекчения. Г-да народни представители! Азъ нѣмамъ нищо противъ спортното дѣло. Който иска да върви съ темпа на живота, който държи за физическото възпитание на своя народъ и на подрастващото поколение, той не може да вдигне ръка срещу спорта и срещу дейцитѣ, които работятъ въ него. Но и тукъ азъ смѣтамъ, че трѣбва да се направятъ нѣкои поправки. Стига вече, трѣбва да се тури край — отъ Министерството на просвѣтата ли, отъ Министерството на финанситѣ ли, отъ Министерския съветъ ли, най-сетне, ако щете отъ нѣкоя специална дирекция ли — на пътешествията на тия разглеждани момчета, които на позоритѣ тукъ и тамъ въ чужбина. Облагитѣ предполагатъ благородни усилия, предполагатъ творчество. Когато вие ще давате облаги, трѣбва да упражнявате и контролъ. Вашата ръка е твърде силна — нека се простре и тамъ. Но на тая слободия — употребявамъ израза „слободия“, а не свобода — която има тамъ, крайно време е да се тури вече край. Държавата чрезъ института, който съществува при Министерството на просвѣтата — отдѣлението за физическо възпитание — трѣбва да влѣзе въ ролята си. Когато ще дава известни привилегии за насърчение на спортното дѣло, тя трѣбва да знае какво става тамъ.

Това бѣха нѣколкото бележки, които азъ имахъ да направя по тоя законопроектъ.

Г-да народни представители! Преди да свърша, обаче, ще засегна и другъ единъ въпросъ — което на добрия и уважаемия г-нъ министъръ на финанситѣ вървамъ, че нѣма да се хареса, както въобще на никой финансовъ министъръ нѣма да се хареса. Обаче ние сме длъжни това да го кажемъ тукъ.

Въ 1935—1936 г. отъ бившия министъръ на просвѣтата г-нъ генералъ Тодоръ Радевъ се създаде фондъ „Български театръ, литература и изкуство“. Трѣбва да признаемъ, че тоя човѣкъ увѣковѣчи името си всрѣдъ културнитѣ труженици, които видѣха да имъ се очертаватъ перспективи, които могатъ да ги подтикнатъ къмъ едно истинско творчество. Обаче преди година цѣлятъ този фондъ бѣше вътѣкватъ въ бюджета на държавата, бѣше слѣтъ съ него. Сега въ § 6 се казва, че отъ постѣпнитѣ суми отъ акциза ще се даватъ само 25% за тоя слѣтъ фондъ — т. е. останалитѣ пакъ ще отидатъ въ държавния джобъ. А въ полза на фондъ „Подпомагане на народнитѣ читалища“ ще се даватъ само 4%. Сега преди малко азъ попитахъ по телефона началника на акцизитѣ какво е постѣпението по този фондъ. Той ми каза: 20 милиона. 4% върху 20 милиона лева правятъ 800 хиляди лева, които ще давате годишно на читалищата, та тѣ ще цѣвнатъ и ще вържатъ! Очевидно, това е малка сума.

Азъ смѣтамъ, че ние направихме голѣми жертви. Откакто г-нъ Божиловъ е министъръ на финанситѣ, внесе се едно друго отношение, аршинътъ е свършено другъ при мѣрене на културнитѣ институти въ нашата страна. Позволявамъ си, уважаеми г-нъ министре, отъ тая висока трибуна да Ви помоля за следното. Азъ разбирамъ Вашето деликатно положение по въпроса за срѣдствата. Ние депутатитѣ само искаме, а Вие откъде намирате тѣзи срѣдства — трудността е за Васъ. Едно време се каза отъ единъ бившъ министъръ на финанситѣ въ Франция. Троке, че е за окайване оная политика, която подъ формата на икономии възпира културния уровень на единъ народъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Азъ мисля, че дадохъ вече доказателства, че не съмъ за такава политика.

Никола Търкалановъ: Азъ го казахъ това. Моля Ви, Вие, който мѣрите нѣщата съ единъ другъ аршинъ, както подчертахъ преди малко, не тоя, за който става дума, да отдѣлите фонда „Български театръ, литература и изкуство“ и да оставите постѣпленията по него да отиватъ за реализиране на целитѣ, за които е предназначенъ. Дайте възможностъ на културнитѣ дейци въ България да се проявятъ.

Г-да народни представители! Ние ще минемъ и ще заминемъ. Може би нашитѣ усилия нѣма да бждатъ отбелязани никѣде. Но когато тоя малък народъ, когато тая многострадална земя отъ роби откърми единъ по-голѣмъ талантъ, той ще хвърли сѣнка върху свѣтовната култура, той ще остави диря въ живота и неговото име ще се помни отъ поколенията. И понеже ние сме малък народъ, не можемъ да се боримъ съ сила съ другитѣ народи, на-

шата задача и нашата амбиция трѣбва да бжде да разгърнемъ културнитѣ сили на нашия народъ, да спремъ вниането на свѣта, че тукъ всрѣдъ малката шепа народъ отъ 6 милиона души има наистина голѣми люде, които могатъ да бждатъ гордостъ на всички народи. Нека прочее на тия наши културни люде ние дадемъ по-голѣма възможностъ, да се проявятъ, а да не ги поставяме въ положението на роби, да отдѣлятъ отъ залѣка си, така както сега се твори културата у насъ.

Но въпрѣки всичко ние се намираме въ едно положението завидно, защото никоя страна около насъ нѣма този възходъ, който ние постигнахме въ 60 години. Ние изпреварихме всички околни народи. Ние можемъ да дадемъ на човѣчеството много нѣщо. Но това човѣчество ще погледне на нашия малък, беденъ, но живявъ народъ съ по-друго око, ако ние дадемъ възможностъ на нашитѣ културни дейци да развиятъ своитѣ дарования, за да ползватъ не само насъ, но и човѣчката съкровищница.

Азъ разбирамъ деликатността на въпроса, знамъ Вашето положение, г-нъ министре, но понеже имамъ претенцията да съмъ Ви опозналъ добре отъ това време, отъ когато Вие сътрудничите съ насъ, азъ Ви моля да намѣрите въ себе си сили, както и ние, народнитѣ представители, въ комисията, когато ще се разглежда на второ четене този законопроектъ, всички като другари да обмислимъ въпроса и да намѣримъ сили въ себе си да отдѣлимъ този фондъ, за да дадемъ възможностъ за единъ новъ културенъ възходъ на нашата родина. (Ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Иванъ Пастуховъ.

Иванъ Пастуховъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Следъ хубавитѣ речи на всички преждеговоривши, които вървѣха все въ единъ тонъ и въ едно направление, въпросътъ е почти изчерпанъ. Но азъ считамъ, че той може да се освѣтли и отъ друга страна, за да се намѣри едно по-целесъобразно разрешение. Като четѣхъ мотивитѣ на законопроекта, както и самия законопроектъ, направихъ ми впечатление едно обстоятелство, което забелязвамъ въ цѣлата деятельность на г-нъ министра на финанситѣ, откакто той е тукъ и откакто ни занимава съ своитѣ бюджети и законопроекти. Неговата голѣма задача е — което е и оправдано за него като министъръ на финанситѣ — да намѣри колкото е възможно повече обекти за облагане, за да могатъ да се посрещнатъ онѣзи грамадни разходи, които сѣ опредѣлени да станатъ за задолжаване нуждитѣ на държавата.

Отъ друга страна — както можахъ да схвана отъ теоретическитѣ обоснования отъ г-нъ министра на финанситѣ на нѣкои внесени отъ него закони — той цели и друго: колкото е възможно повече да отвори пътя на частната предприемчивостъ въ стопанския животъ; гдето има нѣкъде нѣщо като колективъ, като кооперация, или, както е въ дадения случай, културно учреждение, каквото е читалището, което също така е едно колективно учреждение, което се явява единъ видъ да прави конкуренция на частната инициатива — всичкото туй тѣй гл-да въ една или друга форма да го спъне. У него има два основни принципа: обложи каквото можешъ и където можешъ да го намѣришъ, и поощри колкото можешъ и както можешъ онова, което се нарича частна стопанска инициатива, за да спънешъ онова, което се нарича колективна инициатива! Това съмъ забелязалъ у него.

Министъръ Добри Божиловъ: Не съмъ съгласенъ съ това, което казвате за мене.

Иванъ Пастуховъ: Такова впечатление съмъ извлѣкълъ азъ отъ Васъ. Азъ мога да се мотивирамъ и то съ Ваши думи.

Министъръ Добри Божиловъ: Не сте ме разбрали добре. Кооперацията е пакъ частна инициатива.

Иванъ Пастуховъ: Именно. Ето какъ се виждаме сега добре, благодарение на Вашата реплика. Шомъ като Вие турите кооперацията въ частнитѣ инициативи. Вие ще турите и читалищата въ частнитѣ инициативи, ще турите и едно държавно предприятие, въ което нѣма намѣсата на частенъ инициаторъ, пакъ като частна инициатива. И въ такъвъ случай ще кажете: кооперацията, държавното предприятие, читалището и пр., понеже сѣ все частни инициативи, приравняваме ги по отношение облаганията, поставяме ги при еднакви условия, за да бждемъ справедливи.

Георги Говедаровъ: Нѣма да ги приравнимъ, г. Пастуховъ.

Иванъ Пастуховъ: И понеже туй облагане е равно, никакви привилегии за никоя частна или колективна инициатива въ облагането или въ стопанскитѣ отношения изобщо не бива да се допускатъ. Всички сѣ поставени на равно, всички наравно да печелятъ, всички наравно да губятъ. Тази е тенденцията, която азъ забелязахъ да прокарватъ навредъ: където има нѣкаква привилегия, най-тънката даже, за нѣщо колективно, гледате да я унищожите.

Георги Говедаровъ: Не е вѣрно това, Вие измисляте.

Иванъ Пастуховъ: Г-нъ министърътъ ще отговори. Защо Вие се сърдите, г-нъ Говедаровъ? Г-нъ министърътъ на финанситѣ другояче схваща въпроситѣ.

Министъръ Добри Божиловъ: Имали сме недоразумение. Ще се изясня.

Иванъ Пастуховъ: Дай Боже да сме въ недоразумение. И азъ бихъ искалъ въ туй отношение да имаме отъ Васъ не само една ясна декларация, но и едни ясни и последователни действия.

Министъръ Добри Божиловъ: Ей сега, следъ 5 минути, ще ви кажа факти.

Иванъ Пастуховъ: Добре, добре! Нали Ви казвамъ: азъ като Ви слушамъ, откакто сте министъръ, дошедъ съмъ до това заключение. И съмъ забелязалъ, че гдето има нѣкъде нѣщо частно, нищо не правите. Така бѣше напр. по въпроса за ревизията на фабрика „Жити“, по който говорихъ. Вие ми обещахте ревизия. Ето вече петъ месеца откакъ сте министъръ, а никаква ревизия нѣма.

Министъръ Добри Божиловъ: Отъ три месеца има тамъ инспекторъ, г-нъ Пастуховъ. Кое Ви даде основание да казвате, че нѣма ревизия?

Иванъ Пастуховъ: Не зная дали има. Досега поне резултатъ нѣма. А тамъ гдето много се протакатъ работитѣ, знаете, че нищо особено не излиза.

Министъръ Добри Божиловъ: Провѣрете дали не се ревизира сега.

Иванъ Пастуховъ: Бихъ билъ доволенъ, ако действително имамъ грѣшка. Но азъ нали Ви казвамъ: стоя си тамъ горе, на банката наблюдавамъ си и слушамъ. Не съмъ финансистъ, но си наблюдавамъ, слушамъ си и си правя заключения. И отъ тѣзи заключения азъ дойдохъ до това убеждение. Ако азъ нѣкъде съмъ грѣшилъ, ако не съмъ правъ, или ако нашитѣ възгледи съпадатъ, ако Вашитѣ възгледи съпадатъ съ моитѣ, азъ ще бъда крайно доволенъ. Но работата е, че като чета този законопроектъ, виждамъ, че съмъ правъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Мисля, че ще се разберемъ.

Иванъ Пастуховъ: Действително, азъ Ви разбирамъ много добре. Азъ зная, когато Вие говорите и искате да си прокарате Вашата идея, какъ хубаво я обличате, какъ я поднасяте като едни много сладки бомбони, за да може да стане удобна за преглъщане. И въ тоя законопроектъ Вие сте поставили въ последнитѣ членове такъвъ текстъ, като чели той е съставенъ само за да подпомогне лите-раторитѣ, да облагодетелствува ученическитѣ кина, да насърчи тази или онази голѣма културна инициатива. Но въ сжщностъ ударътъ е много силенъ, защото като сте ужъ мислили за тия инициативи, гледали сте да си постигнете голѣмата целъ — придобиване на срѣдства за удовлетворяване общитѣ държавни нужди. И като чета този законопроектъ, азъ си казвамъ: действително, г-нъ министърътъ на финанситѣ може да е оправданъ, когато търси фискални ресурси, когато търси да обложи, за да внесе въ държавната каса. Но много право каза и г-нъ Търкалановъ, той ми отне думата въ това отношение: макаръ че г-нъ министърътъ въ една хубава своя речъ бѣше заявилъ, че въ стремежа си да увеличи приходитѣ и да намали разходитѣ той не забравя и културнитѣ нужди на нацията и нѣма да сире тѣхното удовлетворяване, въ този законопроектъ той е подсладилъ последнитѣ параграфи, особень § 6, въ който предвижда постѣпления за удовлетворяване на културни нужди и институции, а въ

сжщностъ тѣзи културни нужди и институции сѣ ударени въ сърцето. Азъ вѣрвамъ, че ние, народнитѣ представители, ще се разберемъ, защото виждамъ, че не излѣзе нито единъ да защити законопроекта на г-нъ министъра. Дано се разберемъ и премахнемъ онзи ударъ, който виждамъ, че съвършено неоснователно се намеся преди всичко на една институция, която е раг екселленсе културна и която до денъ днешенъ нито обществото, нито държавата сѣ могли да замѣстятъ съ друга институция.

Думата ми е за народнитѣ читалища. Вие знаете тѣхната роля. Вие знаете — ето ви цифритѣ отъ Дирекцията на статистиката — че читалищата едно време бѣха малко на брой. Преди Освобождението, въ 1870 г. сме имали само 27 градски и 8 селски читалища. Тия малко читалища сѣ били въ нѣколко отъ най-бунитѣ центрове на България. Тия читалища, тия културни огнища знаете каква велика роля изиграха, макаръ и въ такова малко число, за културния подемъ на нашата нация, за поставяне на голѣмитѣ нейни доосвободителни идеали. Следъ Освобождението вниманието на всички културни дейци, на всички мислещи за напредъка, за културата на нашата страна, винаги бѣше съсредоточено къмъ читалищата, които дойдоха съ единъ голѣмъ капиталъ отъ преди Освобождението. Тѣ сжществуваха изключително подъ грижитѣ на читалищнитѣ дейци. Държавна подкрепа не имъ бѣше дадена, обаче тѣхнитѣ развой не спрѣ. Тѣ се развиваха, но развитието имъ вървѣше бавно. Културнитѣ дейци, нашата интелигенция намираше силно държавата да се намѣси здраво, за да може да тикне по-силно развой на читалищата. И действително, следъ нѣколковременнитѣ борби на Българския учителски съюзъ, на самитѣ читалища и на разни културни организации, къмъ края на 20-тѣ години отъ 20. вѣкъ се създаде единъ специаленъ законъ за закрила на читалищата. И вие виждате какъ оттогава тѣхнитѣ брой веднага лѣтна много напредъ. Ето само нѣколко цифри, за да се види голямо развой.

Както казахъ, въ 1870 г. ние сме имали 27 градски и 8 селски читалища. Презъ войната, когато цѣлата интелигенция въ градоветѣ бѣше ангажирана въ войната, градскитѣ читалища се намалиха на 13. Селскитѣ бѣха 308. Отъ 1921 г. непосредствено следъ войната, до 1925 г. селскитѣ читалища се позапазиха, дори увеличиха. Следъ 1926 г., когато се създаде законъ за закрила на читалищата, ние виждаме вече, че броятъ на читалищата много бързо лѣтна. Между 1926 и 1930 г. градскитѣ читалища отъ 13 станаха 22, а селскитѣ читалища се увеличили 5 пъти — на 1581. А въ 1937 г., отъ когато имаме последнитѣ положителни статистически цифри, градскитѣ читалища сѣ вече 136. Споредъ изложението на Учителския съюзъ, сега тѣ сѣ 140, а селскитѣ читалища къмъ 2400 или точно 2398. Броятъ на читалищата значи нарастна пѣтѣ много.

Заедно съ нарастването броя на читалищата, нарастнаха и всички онѣзи голѣми нужди, които тия читалища задоволяватъ. Вие трѣбва да погледнете не само изложението, което прави набързо Читалищниятъ съюзъ, за да покаже въ груби цифри задълженията на читалищата и тѣхната обща дейностъ, но и цифритѣ, които дава Дирекцията на статистиката, за да разберете каква громадна роля играятъ за културния подемъ на нацията нашитѣ читалища, и отъ друга страна за да разберете какви грамадни срѣдства чрезъ частната инициатива тия читалища събиратъ, за да удовлетворятъ културни нужди. Ние виждаме какъ постепенно ролята на читалищата се разширява, броятъ на читалищнитѣ библиотечни книги расте.

Днесъ въ градскитѣ и селскитѣ читалища има не по-малко отъ два милиона различни книги, списания и т. н., набавяни не съ държавна подкрепа, а по частна инициатива, отъ онуй, което тѣзи пчели около читалищата изъ всичкитѣ краища на България сѣ събрали. Презъ 1937 г. градскитѣ читалища сѣ събрали близо 28 милиона лева, а селскитѣ — 36 милиона. Градскитѣ сѣ изхарчили 26,350.000 л., а селскитѣ — 30,306.000 л. Въ статистиката има подробни указания — нѣма да ви отегчавамъ — отъ къде сѣ събрали тѣзи суми и какъ сѣ изразходвали. Други цифри пъкъ ни показватъ колко малко платенъ чиновнически персоналъ има въ читалищата, и колко много е неплатениятъ. Платениятъ персоналъ въ читалищата презъ 1937 г. е билъ 750 души, а неплатениятъ, доброволцитѣ, редовнитѣ служители безъ никаква заплата сѣ били 2,082 человека. Значи неплатениятъ персоналъ е три пѣти повече отъ платения.

Ако срѣдствата на читалищата се събиратъ по частна инициатива, ако това сѣ обществени срѣдства, ние можемъ да попитаме: ако не можемъ да ги увеличимъ, какво

морално право имаме да препъваме тая инициатива, какво морално право има държавата да върши това? А дейността на читалищата, г-да народни представители и г-не министри на финансите, за подема на културата въ нашата страна не е от малко значение. Тя е една от най-важните. Въ това отношение трябва да се попълва една празнота, която държавата още не може да запълни. Ако навсякъде другаде, особено въ малките напреднали северни културни страни, държава, община и пр. въ туй отношение подпомагат много чрез устройване на така наречените народни университети, презъ които минават почти всички граждани и гражданки на дадено място, гдето се допълват знанията имъ и се държи високо и будно съзнанието за културен подемъ на нацията, у насъ тая роля държавата още не може да изиграе по простата причина, че нѣма достатъчно сръдства. Съ тази роля сѣ се нагърбили тия огнища на култура у насъ. Тѣ извършватъ ролята на народни университети. Тѣ има да я вършатъ въ все по-голямъ и по-голямъ размѣръ. И азъ искамъ да попитамъ: какъ можемъ да спъваме тѣхния развой чрезъ отнемане на ресурситѣ, които имъ сѣ извънредно необходими?

Може нѣкой да каже: това е за кино! Но азъ мисля, че никой не ще направи такова възражение. Ако случайно нѣкой го направи, въ такъвъ случай азъ бихъ казалъ, че ролята на киното въ днешно време за общия културен подемъ на нацията не се достатъчно оценява. Ако въ всички други народи се е обърнало извънредно голямо внимание на киното, и държава, и община, изобщо онова, което се нарича обществена организираностъ дава много сръдства за развой на кинното дѣло въ това отношение у насъ държавата се ограничи да създаде само нѣколко пътуващи кина, които вие знаете, че не можаха да изиграятъ абсолютно никаква роля. Съ отварянето на кина у насъ се заловиха и се залавятъ читалищата. И занаятъ тая работа ще върви, както въ нашия животъ цѣлата ни културна работа върви, повече по частна инициатива и преди всичко по инициатива на нашите читалища. А сега, вмѣсто да имъ съдействуваме, искаме да имъ попрѣчимъ, не само съ облагането на входните билети съ високи такси, но и чрезъ прочутия § 5 отъ законопроекта. Право каза г-нъ Търкалановъ: махнете тоя параграфъ! Той е нѣкакво недоразумение. Какъ можемъ ние да допустнемъ единъ представителъ на частните кинопритежатели и чиновници отъ две министерства да решаватъ де има нужда отъ кино и де нѣма нужда отъ кино? Намѣсто да се даде свобода на читалищата вредъ да отварятъ кина, намѣсто постепенно читалищата въ всички села да бждатъ подкрепени да отварятъ кина, за да могатъ чрезъ кината да станатъ действително факли за още по-силния развой и разпространение на културата, ние казваме: не, ние ще опредѣляме де ще има и де нѣма да има кино. Дето частниятъ капиталъ ще позволи да има кино, тамъ ще има.

По въпроса за развой на духовната култура у насъ значи ние ще прилагаме едно постановление подобно на прочутия членъ за преситенитѣ индустрии отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия. Ние знаемъ какъ се дойде до тоя членъ за преситенитѣ индустрии. Ние знаемъ и настроението въ Народното събрание къмъ тия преситени индустрии. Ние знаемъ какъ се прилага днесъ тоя членъ досежно преситенитѣ индустрии. Но какъ ще го приложите, г-нѣ министри, по отношение на читалищата? Какъ може това да бжде?

Министъръ Добри Божиловъ: Отъ 6 члена ще се състои тая комисия. Нѣма да решава само представителятъ на частните кина!

Иванъ Пастуховъ: А бе може да не решава, но нѣма защо да прѣчимъ на читалищата.

Министъръ Добри Божиловъ: Защо Ви смущава това?

Иванъ Пастуховъ: Едно скромно селско читалище иска да си вземе едно кино, и ще трѣбва да пита комисията бива ли да го вземе! Това ми се струва много абсурдно, толкова повече, че за киното сега вече не може да се говори така, както се говорѣше въ началото, когато то гледаше да постига повече външни ефекти, за да привлѣча публиката. Публиката се насити на външни ефекти и на всички онѣя гжделичания на низки страсти, които бѣха свойствени на филмитѣ преди време. Вие виждате — и азъ до известна степенъ следя тая работа — вредъ по цѣлия културенъ свѣтъ, и най-напредъ въ Америка, на тия филми искатъ да турятъ край, а да застъпятъ повече чисто културния филмъ. По цѣлия свѣтъ се отива къмъ едни филми тъкмо като за читалищата, за училищата, за възпита-

нието, за културата. Трѣбва да дадемъ възможностъ тия филми да проникнатъ и въ нашето общество. А тѣ нѣма да проникнатъ чрезъ частните кинематографи, чрезъ голѣмитѣ филмови доставчици. Не сѣ дори отдѣлните частни кина, които господствуватъ въ тая областъ. Господствуватъ две-три кинофирми доставчици на филми, които гжделичатъ. Тѣ сѣ, които опредѣлятъ вкуса и разнасятъ чрезъ киното една отвратителна култура.

Е добре, дайте възможностъ на читалищата, въ които живѣе здравиятъ народенъ духъ, здравиятъ народенъ моралъ, да се снабдятъ съ кина и да вмъкнатъ въ кинния репертуаръ онова, което нуждитъ на културата и здравиятъ моралъ изискватъ. Тѣ ще бждатъ и най-добритѣ конкуренти на търговцитѣ съ низките чувства на човѣка.

При туй положение азъ смѣтамъ, че всички ограничения, които се правятъ на читалищните кина съ този законопроектъ, ще трѣбва да паднатъ. И азъ мисля, че г-нъ министърътъ на финансите, следъ като чу тукъ единодушното мнение на всички оратори по този законопроектъ, ще забрави фиска, ще забрави частния инициаторъ филмовъ доставчикъ и кинопритежателъ и ще помисли за общитѣ интереси на нацията и за нейната култура. Въ такъвъ случай нѣколко стотинъ хиляди или милиони левове, които би получилъ отъ тия такси, ще ги ресити отъ своя бюджетъ, за да остави нашата култура да върви напредъ.

Тукъ той прави едно възражение по отношение на училищните и читалищните кина, че туй, което се искало отъ тѣхъ — именно да даватъ по-специални филми — тѣ не го изпълнявали, вършили нарушение. Училищните кина, вмѣсто да служатъ само на ученицитѣ, служили и на гражданитѣ. Преди всичко за това нарушение не може да се вниятъ училищните и читалищни кина. Вината е въ държавната контрола. И право се възражава: стегнете тази контрола и това нарушение ще се премахне. Въ училищните кина отивали и граждани, и гражданки! Но това ми се струва, че е въ интересъ на самото училище. Тѣзи граждани и гражданки не сѣ никои други, освенъ родителитѣ и близките роднини на децата, които съпровождатъ децата въ кината. Идете и ще видите, че това сѣ все близки на ученицитѣ. Вмѣсто да отиде детето само на кино, ще отиде съ своитѣ родители и това ще бжде още по-полезно за самото дете, както и за родителитѣ, защото тѣ ще видятъ каква храна се дава на тѣхните деца. Ако намѣрятъ, че филмътъ не е за ученици, тѣ ще направятъ бележка на учителя-ръководителя. А ако филмътъ е действително за деца, за ученици, родителитѣ, наедно съ децата, ще абсорбиратъ виденото и ще знаятъ какъ впоследствие да втѣпятъ въ крѣжките души на своитѣ деца една поука, за да се осмислѣ възпитателната и образователна роля на филма.

Тѣй че въ това отношение има едно заблуждение. Частните търговци-кинопритежатели постоянно приповтарятъ своитѣ обвинения срещу училищните кина, по подобие на нѣкои еснафи, които постоянно протестиратъ срещу работилницитѣ, които държавата поддържа, да речемъ, при затворитѣ. Че сѣ уреждането на работилници при затворитѣ държавата гони възпитателни цели, отъ това еснафитѣ не се интересува. Него го интересува спекулата, интересува го печалбата. И сега, значи, ние трѣбва да уйдисаме на ума на еснафа и да закриемъ всички работилници при затворитѣ, макаръ да знаемъ тѣхното голѣмо възпитателно значение! Кинопритежателитѣ се интересуватъ отъ едно — да се посещава тѣхните кина. Тѣ виждатъ, обаче, че частъ отъ публиката отива въ училищните кина и затова протестиратъ. Тѣхъ не ги интересува туй, че въ училищните кина се прожектиратъ филми, които действуватъ възпитателно на децата. Тѣ искатъ да прибератъ въ своитѣ кина цѣлата публика. Бива ли сега ние да уйдисаме на ума имъ и да се съгласимъ съ тѣхните доводи?

Ето защо мотивътъ за отнемане привилегиитѣ на училищните и читалищни кинематографи ми се вижда съвършено неоснователенъ и той не може по никакъвъ начинъ да ни накара да не вървимъ изъ пътя, въ който сме тръгнали.

Азъ не зная следъ всичко, което се говори, какъ да убедимъ правителството, респ. г-нъ министъра на финансите — вървамъ, че народното представителство е убедено — да се съгласи съ насъ, че тоя законопроектъ трѣбва да бжде отгеленъ. Той не биваше въобще да бжде внасянъ. Или пъкъ, ако бжде приетъ по принципъ, то въ комисията, ако не загине, най-малкото да бжде коренно видоизмѣненъ, за да се получи въ резултатъ: не ограничаване, а посървяване на училищните и читалищните кина, на частните театрални трупи и т. н. Ако има желание да се промѣни текстътъ на този законопроектъ, за да се получи обратното на това, което той цели, азъ бихъ препорѣчалъ да се прати въ

комисията, за да го постигнем. Всички сме българи, всички милеем за нашия народ, за неговата култура, ще се изслушаме в комисията, за да дойдем действително до една крайно полезна в това отношение мърка.

Азъ се питамъ, както се питатъ и всички други оратори: какво толкова завидѣхме на частнитѣ театрални трупи, какво завидѣхме на тия нещастници, които, борейки се съ мизерията, която така релефно самъ г-нъ министърътъ на финанситѣ изтъкна, допринасятъ и тѣ чрезъ своитѣ частни усилия за културния подемъ на нашата нация, за да дойдемъ сега да ги възпремъ и да имъ отнемемъ това, което и безъ туй не притежаватъ? Не е ли анахронизмъ това увеличение на акциза върху входнитѣ билети за тѣхнитѣ представления отъ 10 на 25, на 30, на 35%?

Прави ми впечатление и друго едно нѣщо. Предвижда се 40% акцизъ върху входнитѣ билети за концертитѣ на чужденцитѣ артисти, дошли тукъ по покана на една или друга корпорация да представятъ едно изкуство въ една степенъ по-високо отъ нашето. Защо да спремъ идването на тия артисти въ България? Кой чуждестраненъ артистъ би се решилъ тогава да дойде у насъ да даде единъ-два концерта, когато ще знае, че тѣ ще бѣдатъ посетени само отъ малобройния ни елитъ, а отъ народа никой не ще може да отиде? Ето защо мене ми се вижда анормално високъ тоя акцизъ, който се предвижда върху продажната цена на билетитѣ за входъ въ концертитѣ на чуждестранни артисти.

Поради всичко казано дотукъ, безъ да развивамъ каквото и да е красноречие, заявявамъ, че е по-добре да не се приема този законопроектъ. Но ако болшинството го приеме, бихъ молилъ въ комисията г-нъ министърътъ да го обърне отъ законопроектъ за ограничаване приходитѣ на читалищнитѣ и на училищнитѣ кина, на частнитѣ трупи и т. н. въ законопроектъ за тѣхното поощрение. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Георги Говедаровъ.

Георги Говедаровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Трѣбва да констатирамъ съ съжаление, че аргументитѣ, които изнесе уважаемиятъ народенъ представителъ г-нъ Пастуховъ, бѣха по-скоро аргументи на една заинтересованостъ.

Иванъ Пастуховъ: Отъ какво правитѣ това заключение?

Георги Говедаровъ: Азъ ще се аргументирамъ. — Това бѣха аргументи на единъ човѣкъ, който желае да прави критика за самата критика, но който нѣма съзнанието, че отъ това мѣсто ние имаме пръвъ дългъ, даже и когато сме на тая страна, (Сочи въ лѣво) да направимъ усилия да внесемъ възможнитѣ съответни подобрения въ единъ текстъ, въ една идея, въ едно положение. Критиката на уважаемия г-нъ Пастуховъ — ако се отдадемъ на първото впечатление отъ нея — дава обратенъ, негативенъ резултатъ. Вѣрно е едно — че въ тоя законопроектъ има положения, които сѫ повече отъ полезни, повече отъ навременни, които могатъ да ни обединятъ, стига да направимъ единъ сериозенъ анализъ, стига да застанемъ на становището на обективната мисълъ и преценка, стига да се откажемъ отъ желанието да бѣдемъ отъ това мѣсто (Сочи трибуната) приятни на едни, а неприятни на други, да прокараваме разбирания, които може да сѫ групови, но които нѣматъ стойностъ на съображения и на аргументи отъ общественъ, отъ народенъ характеръ.

Въ тоя законопроектъ между другото има една мисълъ, която уважаемиятъ г-нъ Пастуховъ прескача. Тя е, да не се позволява на спекуланти, голѣми и малки, които искатъ да откриватъ кина, да влизатъ въ споразумения съ читалищата, които иматъ известни улеснения по закона, и подъ формата, че се развива читалищна дейностъ, която има своитѣ специални белези, свои обекти, своя *raison d'être*, да постигатъ задоволяване на своитѣ частни спекулативни, еготицистични интереси. И трѣбва да признаемъ, че законопроектътъ, така както е съставенъ, тъкмо нѣма да позволи занаяпрѣдъ на частни лица, на голѣми или малки капиталисти да използватъ известни привилегии, и известни насърчения и улеснения, които се даватъ на читалищнитѣ кина.

На второ мѣсто, уважаемиятъ г-нъ Пастуховъ иска да подчертае едно положение, което ние не можемъ да признаемъ — като че ли цѣлитъ тоя Парламентъ нѣма отношение къмъ читалищата, като че ли нѣма отношение и къмъ кооперацията. На евтина слава претендирате, уважаеми г-нъ Пастуховъ! За честта на Парламента, като колективъ, ще кажа, че той има и съзнанието, и амбицията,

и волята да прави съответна достойна разлика между една кооперация и едно частно предприятие. Г-нъ Пастуховъ обаче отрича правото на държавата да упражнява редовенъ, сериозенъ, ефикасенъ контролъ върху кооперациитѣ, за да не дерайлиратъ, за да нѣма кооперации-паразити, които подъ маската на кооператизма да вършатъ антикооперативно дѣло.

Парламентътъ, за негова честъ, прави разлика между кооперация и частно предприятие и, безъ да иска да създава фаворизации и да дава незаконни привилегии, има съзнание за дълга си да даде всички легитимни насърчения, всички законни и разумни улеснения на кооперацията. Парламентътъ има съзнанието, че кооперацията е безсъмнено една по-висша форма на стопанска деятельность и всички нови насърчения, които животътъ ще оправдае, тоя Парламентъ, това мнозинство охотно, решително ще ги даде.

Въ разглеждания законопроектъ има и други нѣкои и в. л. идеи, които не бива да се отричатъ, които ние трѣбва да таксуваме като една стѣпка напредъ, като едно подобрение въ досегашното ни законодателство. Акцизътъ върху продажната цена на входнитѣ билети и облогътъ по единъ левъ, респективно по два лева върху билетитѣ за фондъ „Български театъръ, литература и изкуство“, които създаватъ едно двойно облагане, двойна грижа, двойно счетоводство, ако щете, се сливатъ въ единъ облогъ. По този начинъ се създава едно техническо улеснение, една по-голѣма прегледностъ и по-голѣма леснота при събирането, при контрола на събирането и при разпредѣлянето на прихода отъ тѣзи две пера.

Въ настоящия законопроектъ има и единъ текстъ, въ който се предвижда правото на министъра на финанситѣ — въ различие отъ досегашната практика, която не познаваше контролъ редовенъ и ефикасенъ — да опредѣля цената на мѣстата въ кинематографитѣ, както и процента на различнитѣ категории мѣста въ сѣщитѣ. Както виждате — една властъ въ повече, единъ контролъ по-голѣмъ отъ страна на финансовия министъръ.

Има и другъ единъ текстъ въ законопроекта, който установява контрола при откриването на нови кина. Предвижда се една комисия, която да се произнася предварително, е ли откриването на единъ кинотеатъръ въ дадено мѣсто наложително или не. Съставътъ на комисията представлява достатѣчна гаранция. Азъ смѣтамъ, че нѣма защо да не бѣдемъ доволни отъ този новъ текстъ, който позволява на министъра на финанситѣ, следъ като вземе мнението на комисията, да упражни известенъ контролъ въ интересъ на държавата, въ интересъ и на кинопосетителитѣ.

Върху тѣзи му добри страни, азъ трѣбва да кажа, че законопроектътъ се нуждае отъ известна корекция, отъ известно пояснение, що се касае до читалищнитѣ кина. Азъ нѣма като г-нъ Пастуховъ да заставамъ на позицията на отрицанието и въ авансъ да отрека добрата воля на уважаемия министъръ на финанситѣ. Напротивъ, ще призная всичката му добра воля да внесе известни измѣнения въ законопроекта при разглеждането му въ финансовата комисия. И понеже съмъ дълбоко убеденъ, че г-нъ министърътъ на финанситѣ ще вземе актъ и ще отговори на тѣзи наши искания, азъ си позволявамъ да изкажа мисълта, че безусловно нашъ дългъ е да не допуснемъ кината на читалищата въ никой случай да бѣдатъ отежнени съ по-голѣми такси отъ досегашнитѣ, да не бѣдатъ поставени въ по-тежки условия отъ досегашнитѣ. Азъ бихъ желалъ даже, стига да намѣримъ съответната форма, стига да се установимъ върху известни нѣща, досегашнитѣ имъ улеснения да ги разширимъ, защото читалищното кино не е никакво спекулативно предприятие, неговиятъ резонъ на съществуване не е печалбата. Читалищното кино е едно огнище на просвѣта, на култура, едно огнище, чрезъ което въ малкитѣ и голѣми селски и градски центрове ще се даде възможностъ на българскитѣ деца и на гражданитѣ да научатъ нѣщо, да се просвѣтятъ, да се издигнатъ, да се обогатятъ културно — една задача, една функция напълно културна и безусловно морална. И понеже тая функция е въ интересъ на българската общественостъ и понеже тя отговаря на дълга ни да разширимъ просвѣтата всрѣдъ тоя народъ, безсъмнено досегашнитѣ улеснения — нѣма да кажа привилегии — за читалищнитѣ кина ние трѣбва да ги запазимъ и по възможностъ разширимъ.

Става дума и за училищнитѣ кина. Училищнитѣ кина сѫ друга категория кина пакъ отъ общественъ, отъ народенъ характеръ, въ които сѣщо нѣма спекулативенъ елементъ. Безсъмнено и върху тѣхъ ще трѣбва да се простре бащинската, разумната грижа на българската държава и на българския парламентъ. Ще призная, че г-нъ Пастуховъ бѣше правъ въ това, което каза за тѣхъ. Училищнитѣ

кина, които дават, забележете, филми за учещите се младежи, по една програма утвърдена от Министерството на просвѣтата, въз основа на една установена политика, се посещават от ученици. Нѣма нищо, ако се посещават и от възрастните. Аз съм съгласен, че нѣма защо да се запрещава на родителите или на близките на учениците да посещават заедно с учениците училищните кина.

Прочее, съ убеждението, че въ финансовата комисия г-нъ министърът на финансите ще възприеме охотно всички разумни предложения, аз свършвам. Моля ви да гласуваме по начало законопроекта, имайки съзнанието, че по този начин вършим едно положително, едно здраво дѣло за българската култура, за българския напредък. (Ръкоплѣскания от дѣсно и центъра)

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Владимиръ Рашевъ.

Владимиръ Рашевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Следъ като се изказаха толкова души по законопроекта, аз нѣма да говоря много. Но не можах да не взема думата, защото аз имамъ друго становище по него.

Аз съм внимание прочетохъ мотивите къмъ законопроекта и трѣбва да подчертая, че съм напълно съгласен съ тях. Явно проличава отъ казаното въ тия мотиви, че г-нъ министърът на финансите строго разграничава просвѣтната отъ търговската дейност на всички кина, предимно на кината на читалищата. Ако читалищните кина въ България прожектиратъ филми съ явно просвѣтни, народоползени цели, тяхното поощряване е напълно оправдано. Но, г-да, трѣбва да признаемъ, че почти всички читалищни кина въ България се обърнаха въ търговски предприятия. А трѣбва да се разбере веднажъ заинаги, че въ България съ търговия ще се занимава търговецътъ, съ адвокатура — адвокатътъ, съ просвѣта — учителътъ. Г-да! На много мѣста, особено по селата, се констатира, че напоследък и свещениците, и учителите почти съ занемариха своята професия. Мнозина отъ тях, да не кажа всички, съ се отдали на търговия. И голѣмите приказки за кооператизма въ основата си иматъ или политически, или чисто егоистични материални цели. И когато въ градовете въне констатираме, че читалищните и училищните кина даватъ сѣщитѣ филми, каквито даватъ и частните кина, аз ви питамъ: защо ще покровителствуваме тия кина? За да се явяватъ явно и открито конкуренти на частните кина ли?

Обаче, г-да, мотивите на г-нъ министра къмъ законопроекта не отговарятъ на самия законопроектъ. Действително въ мотивите е казано, че се цели едно опростотворяване при облагането, т. е. да се съкратятъ, да се събератъ на едно мѣсто облаганията на кината, да не се взема отдѣлно акцизъ и отдѣлно такса по единъ и два лева на билетъ. Въ това отношение г-нъ министърът е искалъ да направи едно подобрене. Обаче въ самия законопроектъ ние виждаме съвсемъ друго нѣщо. Тамъ не съ прекарани тия начала, за които се говори въ мотивите. Въ законопроекта проличава, че главната целъ на г-нъ министра е: дайте срѣдства. И къде отиватъ тѣзи срѣдства? Виждате отъ законопроекта, че 70% отиватъ за фонда „Учителски заплати“, 25% за фонда „Български театър, литература и изкуство“ и само 4% за подпомагане на читалищата. Нашите читалища съ свършено западнали. Както се изтъкна, този процентъ 4% за подпомагане на читалищата е много малък, той е незначителен. И аз смѣтамъ, че както г-нъ министърът, така и почитаемото Народно събрание ще се съгласятъ този процентъ да бѣде значително увеличенъ, защото нашите читалища, както вече казахъ, съ свършено западнали и трѣбва да бѣдатъ поощрени.

Аз не съм съгласенъ съ онзи членъ отъ законопроекта, въ който е казано, че се освобождаватъ отъ акцизъ само държавните училищни кина. Къде има държавни училищни кина? Само въ столицата. Значи, даватъ се привилегии само за училищната младежъ въ столицата, а за училищната младежъ въ провинцията нѣма абсолютно никакви привилегии. Аз смѣтамъ, че трѣбва да бѣдатъ дадени известни привилегии и на читалищните кина, когато тия кина прожектиратъ филми, предназначени за училищната младежъ.

Въ законопроекта между другото е казано, че министърът на финансите, респективно една комисия, се произнася къде може да се открие ново кино. По принципъ аз съм за свободата на търговията. Вѣрно е, че у насъ е прокаранъ принципътъ на регламентиране търговията въ всички браншове. У насъ се спазва това ново начало, че когато нѣкой иска да открие предприятие, трѣбва да

получи разрешение, т. е. да се провери дали въ сѣщия бранш нѣма преситеност. Сѣщото се предвижда и по отношение на кината, които тоже съ търговски предприятия. И това е напълно оправдано. При съществуващата наредба-законъ за регламентиране на търговията, това начало трѣбва да легне и въ този законопроектъ.

Това съ, г-да, съображенията ми да заявя още веднажъ предъ почитаемото Народно събрание, че по принципъ аз съм за този законопроектъ, съ уговорката, че читалищата трѣбва да се занимаватъ съ чисто просвѣтна дейност и да прожектиратъ само филми съ просвѣтно значение, а когато се занимаватъ съ търговия, да бѣдатъ поставени на равни начала съ всички други търговски предприятия. (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Списъкътъ на говорителите е приключенъ. Обявявамъ разискванията по законопроекта за приключени.

Има думата г-нъ министърът на финансите.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! Макаръ че се казаха нѣкои добри думи при направените критики по поводъ внесения законопроектъ, за които благодаря, аз трѣбва да кажа, че има много недоразумения, върху които се развиха критиките отъ говорителите г-да народни представители.

Най-напредъ да видимъ дали фискални съображения съ наложили внасянето на този законопроектъ. Аз отказвамъ това. Г-нъ Пастуховъ каза, че моята защита на всичките ми законодателни предложения се обличала въ една такава форма, че покрай фискализма се туряли нѣкои златни бонбончета и всичко минавало гладко. Г-да! Вие трѣбва да ме осъдите, ако азъ, като финансовъ министър, не съм фискалистъ. Но да се говори, че фискализмътъ отивалъ дотамъ, че се противопоставялъ на културата, че той отивалъ да убива това или онова, не съм съгласенъ и протестирамъ.

Безъ да се отклонявамъ много, ще ви кажа, че когато внесохъ бюджета на държавата за 1939 г., много хора дойдоха при мене и ми казаха: „Съ какъвъ куражъ Вие внасяте бюджета съ 400 милиона лева увеличене?“ Азъ щѣхъ да бѣда по-спокоенъ, ако бѣхъ икономисалъ тия 400 милиона лева, вмѣсто да ги давамъ за удовлетворение на нѣкои държавни нужди. Тѣ бѣха дадени за културни цели: откриване на нови пощенски станции, подобрене на нашето болнично дѣло, даване една значителна сума за просвѣтното дѣло и т. н. и т. н. Може ли да се каже, че това е плодъ на една силно фискална политика, пренебрегваща каквито и да било разбирания за културна и друга полезна социална работа? Азъ смѣтамъ, че тукъ г-нъ Пастуховъ ще се съгласи съ мене.

Но едновременно съ това азъ трѣбва да отхвърля всичките тѣзи критики, съ които нѣкои искаха да изкаратъ едвали не, че министрите съ пленници на чиновниците, че каквото чиновниците ни предложатъ, ние събно го приемаме, че нѣкой билъ едвали не напълно подведенъ или пъкъ че има едно голѣмо недоразумение съ внасянето на този законопроектъ.

Не, г-да народни представители! Азъ бихъ ви отнелъ много време, ако ви изложа историята на този въпросъ и ви кажа какви точни изчисления съ правени и презъ какви перипетии мина този законопроектъ. Ще се задоволя, обаче, да ви кажа само това, че принципите, които легнаха въ законопроекта, бѣха внушени най-напредъ отъ самите притежатели на кина, както частни лица, така и читалища и училища. Тѣ казаха: плащаме акцизъ, плащаме и по единъ и два лева на билетъ, това ни създава работа, счетоводство, постоянни проверки, ревизии и т. н.; направете нѣщо да се опростотвори тая работа, да плащаме нѣщо повече като акцизъ, но да ни освободите отъ това отдѣлно облагане на билетите. И съ огледъ на това, понеже тия единъ и два лева на билетъ съ въ полза на фонда „Български театър, литература и изкуство“, направиха се най-точни изчисления по таблици, които тукъ имамъ и които държа на разположение на всѣкого, и се нагласи законопроектътъ така, че като се махатъ единият и двата лева въ полза на фонда „Български театър, литература и изкуство“, отдѣлянето на 25% отъ опредѣления новъ акцизъ да дава въ полза на този фондъ повече приходи, отколкото даваха тия единъ и два лева.

Ако кинопритежателите частни лица и читалища не съ съгласни съ това и намиратъ, че то е дефектъ, азъ съмъ готовъ да го оттегля всѣки моментъ. Въ всѣки случай инициативата за това не е моя, не е и на чиновниците, а е на самите кинопритежатели, които поискаха едно опростотворяване на облога имъ.

По-нататък. Най-напред да видимъ за какво бѣше цѣлятъ този шумъ, за какво бѣха всичкитѣ тѣзи критики, които се направиха сега. Въ какво се състои измѣненіето на облога? Махватъ се единиятъ и двата лева на билетъ въ полза на фонда „Български театъръ, литература и изкуство“, а се оставя само акцизъ върху входнитѣ билети, отъ който 70% ще отиватъ за учителски заплати, 25% за фонда „Български театъръ, литература и изкуство“ — които 25% даватъ на фонда, както казахъ, по-голямъ приходъ, отколкото единиятъ и двата лева върху билетъ — 4% оставатъ на разположение на министра на просвѣтата за помощи на читалища и 1% за фонда „Обществено подпомагане“.

Какви сѫ новитѣ проценти на акциза върху входнитѣ билети споредъ § 1 отъ законопроекта? Тѣ сѫ: за София — 23%, за Пловдивъ, Бургасъ, Варна, Стара-Загора, Шуменъ, Русе и Плевенъ — 20% и за всички останали градове — 12%. Г-да! Вие знаете, че обикновено билетитѣ иматъ цена 10 л. Ако и занаятъ вземаме на всѣки билетъ единия левъ, който се вземаше досега въ полза на фонда „Български театъръ, литература и изкуство“, за билетъ отъ 10 л. това прави 10%. Сега слагаме 12%, което при 10 л. цена на билета прави 1-20 л. Какво излиза тогава? Освобождаваме ги отъ 1 л. такса върху билетъ, а ги облагаме съ акцизъ 1.20 л. За 20 стотинки ли е цѣлятъ този шумъ?

Ами въпросътъ има и друга страна. Азъ отхвърямъ съ всичкитѣ си сили твърдението, че съмъ билъ противъ читалищната политика или противъ културата. Сѣмтамъ, че нѣма нужда да говоря по този въпросъ. Ние имаме 3 хиляди читалища. Колко отъ тѣхъ иматъ кина? Дойдоха ли при мене другитѣ читалища, които нѣматъ кина, да ми кажатъ: г-нъ министре, това е хубава работа, но е едно-странчива; отъ даденитѣ привилегии се ползватъ 100 или 200 читалища най-много — а сега, споредъ сведенията, които получихъ, излиза, че иматъ кина 46 читалища въ градоветѣ и 52 читалища въ селата — ние нѣмаме възможностъ да си създадемъ кина, за да използваме тѣзи облаги отъ държавата, вземете отъ по-богатитѣ нѣщо и го разпредѣлете на всички три хиляди читалища въ България. Има ли нѣщо основателно въ това, г-да, или не?

Иванъ Пастуховъ: (Възражая)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Министъръ Добри Божиловъ: Имайте търпение, г-нъ Пастуховъ, ще Ви отговоря на всичко. Азъ признавамъ, че тѣзи читалища, които иматъ кина, не сѫ въ блестящо положение; азъ признавамъ, че иматъ задължения, както се изнесе тукъ. Когато се касе за общественъ въпросъ, г-да, азъ съмъ на първа линия. Но когато има заобикаляне, когато има користъ, когато има изолчаване и старание да се изкористятъ законитѣ, тогава не само азъ, но никой не трѣбва да седи съ затворени очи. Ако не бѣше този случай, за който поменахъ г-нъ Тържанановъ и г-нъ Говедаровъ, ако само по една случайностъ предъ моето око не бѣше паднало едно удостоверение, което щѣше да струва на фиска 2 милиона лева, азъ нѣмаше тъй бързо да помисля по този въпросъ. Върховниятъ читалищенъ съюзъ, който познава най-добре въпроса, който ръководи читалищното дѣло и чийто управителенъ съветъ се среща нѣколко пѣти съ менъ и ми даде и писмени изложения, не ми говорихъ съ такъвъ тонъ, съ какъвто се говорихъ тукъ отъ нѣкои, той не ми направи такива критики, каквито се направиха тукъ. Напротивъ — азъ ще бѣда деликатенъ по материята, защото не искамъ никого да изложатъ — отъ едно обществено предприятие, за което азъ съмъ далъ моята данъ, което подпомогнахъ най-много съ каквото можехъ, за да го изкараме на добъръ край, отъ тамъ дойде едно удостоверение, г-да, което смути моята душа.

Иванъ Пастуховъ: (Възражая)

Министъръ Добри Божиловъ: Моля Ви се!

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Отъ дѣсно: Слушай бе! (Възражения)

Министъръ Добри Божиловъ: Върховниятъ читалищенъ съюзъ не ми говори съ този езикъ, съ който г-нъ Пастуховъ подложи на критика законопроекта, а ми изпрати следното писмо: (Чете) „Многоуважаеми г-нъ министре! По искането на Х, отъ София, е издадено удостоверение подъ № еди кой си, носещо бланка на съюза, приподписано отъ г-нъ д-ръ Х, за председателъ, и отъ г-нъ д-ръ У, за секретаръ, и двамата членове на управителния съветъ, за да си послужатъ съ него за откриване на кино.

Съ настоящето Ви заявяваме, че това удостоверение не е издадено по установения редъ на канцеларията на съюза и не е приподписано отъ лица, имащи право съгласно устава на Върховния читалищенъ съюзъ да подписватъ книжа и удостоверения отъ името и за смѣтка на съюза. Нѣма и никакво пълномощие отъ управителния съветъ за издаването на въпросното удостоверение. Въ случая за да се издаде специално удостоверение на Х за послужване предъ респективната властъ за освобождаване отъ акцизъ върху входнитѣ билети на киното имъ трѣбва да има специално решение на управителния съветъ по преценка на искането съ огледъ на закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ, и по-специално, дали Х е народно читалище въ духа и смисъла на закона за народнитѣ читалища. Решение на управителния съветъ за издаване на въпросното удостоверение нѣма.

Като Ви излагаме горното, заявяваме Ви, подчертано съ настоящето, че оттегляме издаденото удостоверение отъ името на Върховния читалищенъ съюзъ на името Х, подъ номеръ такъвъ, и молимъ да сметете, че такова удостоверение нѣма редовно издадено отъ нашия съюзъ.

При съюза може да членува едно просвѣтно дружество, но това още не му дава правото да се ползува отъ облагоитѣ на цитирания законъ, защото то трѣбва да бѣде въ пълния смисълъ на думата народно читалище.

Като се извиняваме“ и т. н.

Това бѣше достатъчно, за да ми подсказе, че тукъ има заобикаляне на закона и да ме накара да възприема идеята за подпомагане на беднитѣ читалища, които идватъ и казватъ: ние не сме противъ привилегиитѣ, които даватъ на читалищата имаци кина, не имъ завиждаме, но дайте имъ по-малки привилегии на тѣхъ, вземете нѣщо отъ тѣзи 100 читалища, които иматъ кина, и го разпредѣлете на всички 3 хиляди читалища, нѣкои отъ които нѣматъ и покривъ. Това е социалниятъ въпросъ, г-нъ Пастуховъ. Азъ сѣмтамъ, че по него трѣбва по-другояче да помислимъ и да погледнемъ.

И така, сливането въ акциза на единия и двата лева такса върху билетитѣ не е станало по инициатива на чиновници, не е станало по инициатива на министра на финанситѣ или на Министерския съветъ, ами е искано отъ самитѣ читалища, които иматъ кина, за опростотворяване на работата. Нѣмамъ нищо противъ да разгледаме въ комисията въпроса, дали предложениятъ законопроектъ иде да внесе едно опростотворяване или не, и ако намѣрите, че трѣбва да си остане старото положение, нека си остане. Ако искате да знаете, отъ фискално гледище старото положение е по-добро.

По отношение на училищнитѣ и военнитѣ кина, които сѫ държавни, нѣма никакъвъ смисълъ повдигането на въпроса, плащатъ ли или не плащатъ акцизъ и колко плащатъ. Следователно, за тѣхъ нѣма какво да отваряме въпросъ. Тамъ съ една ръка се дава, съ другата ръка се взема.

Остава въпросътъ за читалищнитѣ кина. Да се изяснимъ съ г-нъ Пастуховъ. Той криво е разбралъ моята идея за частната инициатива. Азъ повторихъ нѣколко пѣти, повтарямъ и сега тукъ, че за мене има частна инициатива на една страна и егизация на друга страна. Въ частната инициатива влизатъ и отдѣлни лица, и кооперации, и читалища. Въ такъвъ смисълъ съмъ говорилъ и това поддържамъ. И азъ сѣмтамъ, че ще ме избавите отъ задължението да говоря повече, за да доказвамъ, че не съмъ далъ никакви доказателства съ нищо, че съмъ противъ читалищата, нито че съмъ противъ културата, както искахте да поставите въпроса. (Ръкоплъскания отъ дѣсно и центъра)

Ще отворя една малка скобка. Голѣмитѣ държави, кждето бѣха гласувани голѣми военни кредити, си направиха добре смѣтката: ще ги дадемъ, но да видимъ отъ къде ще ги покримъ. И между редицата данъци не забравиха да турятъ нѣщо и върху кината, макаръ че кината сѫ една културна придобивка. Туриха данъци даже и върху тия артикули, отъ които всѣки день иматъ нужда народитѣ. Народитѣ сѫ на изпитание, всѣки народъ води борба за национална самозащита, за самосъхранение. Въ такъвъ моментъ можемъ отъ нѣкои принципи малко да се отклонимъ или да отстъпимъ. Слава Богу, че тукъ случаятъ не е такъвъ. Защото, пакъ повтарямъ, на тия 100 читалища — тѣ не сѫ 100, защото 46 сѫ въ градоветѣ, 52 въ селата, но като изключимъ 8 читалища въ най-голѣмитѣ градове, оставатъ само 38 въ по-малкитѣ градове — увеличилъ съмъ акциза съ 20 стотинки. Каква ересь съмъ направилъ? — Това заслужаваше ли цѣлата тая критика, която се направи?

Съгласенъ съмъ съ васъ, г-да, да възприемемъ принципа да вземемъ нѣщо малко — азъ твърдя, че е малко — отъ тѣзи, които иматъ кина, за да подпомогнемъ тия,

които нѣматъ покривъ. Но може да стане една корекция въ смисълъ: на тия читалища, които иматъ собствени кина, които сѣ положили повече старание, тъй или иначе, да създадатъ свои собствени кина, да оставимъ акциза въ тѣхна полза, но да увеличимъ процента отъ прихода отъ акциза, който отива въ полза на министра на просвѣтата за разпредѣление между читалищата, за да можемъ да дадемъ на 3-тѣ хиляди читалища нѣщо отъ общата облага, която даваме въ името на културата за читалищното дѣло, но отъ която се ползватъ 46 минусъ 8 — 38 градски читалища отъ всичко 3.000 читалища въ страната. А, отъ друга страна, ако е въпросъ за читалищата въ селата, споредъ законопроекта тѣ се освобождаватъ отъ единия левъ на билетъ за фонда „Театъръ, литература и изкуство“ и ще плащатъ само 5% акцизъ върху продажната цена на билетитѣ.

Азъ мисля, г-да, че всичкитѣ критики, които се направиха тукъ, се дължатъ на едно недоразумение, и затова смѣтамъ, че може да се приеме законопроектътъ на първо четене, а комисията, ако намѣри действително, че не трѣбва да става опростотворение на облагането, може да реши да си останатъ единиятъ и двата лева такса върху билетитѣ въ полза на фонда „Български театъръ, литература и изкуство“. Нѣмамъ нищо противъ да остане това отдѣлно Признавамъ, че съмъ направилъ това сливане съ най-добри намѣрения и следъ голѣми изчисления, за да получи фондътъ „Български театъръ, литература и изкуство“ 4 милиона повече, отколкото е получавалъ досега съ единия и двата лева такса върху входнитѣ билети — като вземемъ за база постѣпленията презъ 1938 г.

По-нататъкъ — по отношение увеличението на акциза върху продажната цена на входнитѣ билети. Азъ смѣтамъ, че следъ разясненията, които дадохъ, нѣма да се намѣри, че съ увеличението на акциза е станало нѣщо кой знае какво. 38-тѣ читалища отъ всичко 3.000 читалища ще платятъ по 20 стотинки на билетъ акцизъ повече, при условие, че ще засилимъ процента — вмѣсто 4% нека го направимъ 14% — отъ дохода отъ акциза, който се дава на разположение на министра на просвѣщенiето, за да подпомага тѣзи 3.000 читалища. Оплакванията, които дойдоха отъ тѣхъ, не бива да ги вземаме като признак на сепаратизъмъ, като начало на антагонизъмъ между читалищата въ страната. На всѣки случай има нѣщо основателно отъ социално гледище въ това: тѣзи, които сѣ по-бедни, тѣзи, които нѣматъ и собствено здание за читалище, да получатъ една малка частъ отъ онова, което държавата оставя за използване отъ читалищата, които иматъ кина и плащатъ по-малкъ акцизъ.

Но като казвамъ всичко това, азъ подчертавамъ, че трѣбва да вземемъ всички мѣрки за контролъ, за да не ставатъ тѣзи изкориствания, тѣзи опитвания за заобикаляне на закона, тѣзи спекули отъ нѣкои хора, които нѣматъ нищо общо съ читалищното дѣло: читалищата да бждатъ отговорни, а задъ гърба имъ Х. и У. да използватъ държавата, като не плащатъ акцизъ. Този случай, за който ви

казахъ, кждето държавата можеше да бжде ошетенa съ 2 милиона лева, ми даде поводъ да надникна въ тая работа. И това се дължи само на една случайностъ. При едно малко недоглеждане въ доклада, щѣхъ да го отмина, защото не ми минаваше презъ ума, че може да се отиде до тамъ въ изобретателността да се заобикалятъ законитѣ и да се изкориства.

Следъ казаното дотукъ, безъ да ви отнемамъ повече време, азъ ви моля да гласувате на първо четене законопроекта, а въ комисията съгласенъ съмъ съ огледъ на това, което ви изложихъ, да се направятъ промѣни — разбира се, ако комисията се съгласи. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя законопроекта на гласуване. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Частъта е 19. Понеже е свикана сега комисията по Министерството на финанситѣ да разгледа допълнително нѣкои предложения въ връзка съ законопроекта за опрощаване на глоби, лихви и неиздължения по фискални и други закони, моля да се съгласите да вдигнемъ заседанието, като, въ съгласие съ правителството, за утре следъ обѣдъ въ 15 ч. ви предлагамъ следния дневенъ редъ:

Второ четене законопроектитѣ:

1. За отстъпване даромъ на Ботевградското офицерско гарнизонно събрание държавното праздно мѣсто отъ 1635.80 кв. м., находящо се въ гр. Ботевградъ, кв. 65.

2. За отстъпване даромъ на Сопотското гарнизонно офицерско събрание държавното праздно мѣсто отъ 354 кв. м., съставляващо парцелъ VI—531 на кв. 2 по плана на гр. Сопотъ.

3. Първо четене законопроекта за отпускане заемъ отъ Б. з. к. банка, въ размѣръ на 770.000.000 л., отъ които 260.000.000 л. подъ гаранция на държавата, за разни държавни и фондови нужди.

4. Второ четене законопроекта за опрощаване на глоби, лихви и неиздължения по фискални и други закони.

5. Одобрение предложението за освобождаване отъ вносимо мито и други данѣци и такси на единъ подвиженъ диспансеръ, който ще се внесе отъ Дружеството за борба противъ туберкулозата и предаде на Главната дирекция на народното здраве.

6. Докладъ на прошетарната комисия.

Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ за утре този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч.)

Подпредседателъ: **ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ**

Секретари: { **ДОНЧО УЗУНОВЪ**
 { **Д-РЪ НАИДЕНЪ НАИДЕНОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**